

A PÁRT ÉS AZ ÁLLAM KAPCSOLATA
A SZOCIALIZMUS POLITIKAI RENDSZERÉBEN

DOKTORI DISSZERTÁCIÓ

Irta: Ábrahám Béla

BÉKÉSCSABA

1979

A témát kijelölte:

JATE Filozófiai Tanszék

A szocializmus politikai rendszerében a párt- és
az állami szervek kapcsolata

I. A szocializmus politikai rendszerének jellemzése, a politikai alapkérdése, a proletárdiktatura, a szövetségi politika	3
II. A párt vezető szerepe, elvi irányító tevékenysége	21
Az alapszervezeti pártmunka a politika megvaló- sulásában	26
a. Politikai ideológiai munka	26
b. Gazdasági szervező munka	27
c. Pártépítés terén lévő feladatok	28
d. Munkamódszer témakiválasztás, határozathozatal	28
e. Taggyűlésekről	31
f. Pártcsoportok	33
g. Pártvezetőség, gazdaságvezetés kapcsolata	34
III. A párt és a tanácsok kapcsolatában a tanácsai szer- vek, mint a végrehajtás jelentős tényezői	38
1. A párthatározatok állami végrehajtása	38
2. A káder- és személyzeti munka mint a végrehaj- tás fontos eszköze	44
a. A vezetői utánpótlás helyzete	45
b. A dolgozók anyagi, erkölcsi helyzetének ala- kulása	48
c. Az oktatás, továbbképzés helyzete	50
d. Személyzeti apparátusban dolgozók munkája	53
3. A tanácsai testületi munka	55
4. A tanács bizottságai	62

5. Az információs tevékenység és jelentősége	67
6. Az ellenőrzés jelentősége a politikai döntések végrehajtásában	72
a. A tanácsi ellenőrzés általános jellemzői	74
b. A tanácsi intézmények ellenőrzése	75
c. A tanácsi vállalatok ellenőrzése	77
d. A tanácsi szervek munkájának hatósági ellenőrzése	78
e. A szövetkezetek állami törvényességi felügye- lete, ellenőrzése	79
7. A tömegek bevonásának szükségessége, a párt és tanácsok feladata a népképviseleti, az önkör- mányzati tevékenység további fejlesztésében	81
IV. Az általános elvek gyakorlati érvényesülésének Békés megyei tapasztalatai, ebben az Apparátusi Pártbizottság tevékenysége	96
Irodalomjegyzék	106
Mellékletek	

I.

A szocializmus politikai rendszerének jellemzése, a politika
alapkérdése, a proletárdiktatura, ebben a szövetségi politika
jelentősége

A munkásosztály forradalmi elmélete, a marxizmus-leninizmus arra tanítja a kommunista pártokat, hogy különös gonddal, megkülönböztetett figyelemmel foglalkozzanak az államélettel, az állami munka kérdéseivel. Ez forradalmi harcuk minden szakaszára egyaránt vonatkozik. Az állam jellegének, az államhatalom jelentőségének és az állami szervek munkájának eltérő megítélése jelenti az egyik fő elvi, politikai választóvonalat, a forradalmi és az opportunisták pártok között.

A marxizmus-leninizmus tanításaiból egyértelműen következik: a kommunista pártok - szemben az opportunisták irányzattal - az osztályharcot kiterjesztik a bruzsoá államhatalom megdöntésére, felszámolására, valamint a munkásosztály hatalmának, a proletáriátus diktatúrájának megteremtésére. A hatalom megszervezése után az új társadalom létrehozásának időszakában pedig a kommunista pártok a munkásosztály államát tekintik a szocializmus felépítése egyik legfőbb eszközének.

Marx ismert megállapítását a történelem pontosan igazolta. "A tőkés és a kommunista társadalom között van egy időszak, melyben a tőkés társadalom forradalmi úton kommunista társadalommá alakul át. Ennek megfelel egy politikai átmeneti időszak is, amelynek az állama nem lehet egyéb, mint a proletáriátus, forradalmi diktatúrája." MARX: Gothai program kritikája 1975. M.E. vál. művei. 3. K. - 176. o.

A proletárforradalmak legfontosabb feladata az államhatalom megszerzése a munkásosztály számára. Ennek érdekében az államhatalommal összefüggésben ideológiailag is tisztázásra várt a kérdések egész sora. A marxista-leninista államelméletre várt az a feladata, hogy pontosan kidolgozza az államhatalom mibenlétét, osztálytartalmát, funkcióit. Erre azért volt szükség, mert a burzsoá elméletek az állam osztályfelettségéről, a "közérdeket" szolgáló funkcióiról szóló tételeikkel elködösítették, ahogy ma is elködösítik a burzsoá állam osztályjellegét. A marxista-leninista államelmélet a proletári-kispolgári nézetek leleplezése, cáfolata, a történelmi materializmus tételeinek alkalmazása révén alakult ki, majd a szocialista építés viszonyai között fejlődött tovább.

A legutóbbi 30 esztendő folyamán különböző határozatokban, központi dokumentumokban és munkaokmányokban nyilvánította ki, pártunk elméletileg védte és bizonyította, hogy a szocialista állam osztálytartalmát tekintve nem lehet más - és nem is más-, mint a proletáriátus diktatúrája, vagyis a munkásosztály hatalma. Felhívta a figyelmet arra is, hogy mindez nem vezethet önelégültséghez, befelé forduláshoz vagy még inkább elszigetelődéshez. A munkásosztály vezető szerepének, aktivitásának megőrzésén kívül azon is munkálkodik, hogy szüntelenül erősödjék a proletárdiktatura osztálybázisa, a munkásosztály és a parasztság osztályszövetsége. Erre az osztályszövetségre épül a társadalom valamennyi haladó rétegének politikai támogatása, az államunk iránti bizalma. A munkásosztály hatalma tehát akkor erős, ha képes arra, hogy képviselje és védje valamennyi dolgozó osztály távlati és napi érdekeit, a néptömegek pedig biz-

nak az államban, aktívan támogatják munkájukkal, magatartásukkal. Ez az igény és tendencia érvényesül és tükröződik a párt szövetségi politikájában,

Először is azért, mert a proletárdiktatura politikai alapjának legfontosabb kérdéséről van szó. Másodszor, mert a párt és a tömegek közötti kapcsolat erősítése ezt követeli, hogy egységes gyakorlatot folytassunk a szövetségesekkel való viszonyunkban. Harmadszor, a párt a felszabadulás után, de különösen az ellenforradalom óta sok tapasztalatot gyűjtött a munkásosztály és szövetségesei közötti helyes viszony megteremtésében, amelyek általános érvényűek.

Marx, Engels, Lenin legfontosabb tanítása: a munkásosztálynak ahhoz, hogy elhódíthassa a burzsoáziától a hatalmat, szövetségre kell lépnie más dolgozó osztályokkal, amelyeknek érdekei - anyagi érdekeik, osztályérdekeik - ellentétesek a kizsákmányolók érdekeivel. A munkásosztály egyedül nem tudja a hatalmat sem megszervezni, sem megtartani, szüksége van szövetségesekre. A hatalom meghódítása után a szocialista társadalom felépítése is csak a munkásosztály és a köréje tömörült, a munkásosztály vezetését elfogadó, céljait megértő és azokért dolgozni kész szövetségesekkel biztosítható,

Általános érvényű a marxizmus-leninizmus tanításában és a nemzetközi munkásmozgalom gyakorlatában a proletáriátus diktatúrájának szükségessége. A munkásosztály osztályharca szükségszerűen a proletárdiktatúrához vezet, ez régi marxita-leninista tézis. A munkásosztály mindig csak olyan szövetséget köt, ami elősegíti a proletáriátus diktatúrájának megvalósulását, vagy amikor létrejött a proletáriátus diktatúrája, erősíti azt.

Tehát a proletáriátus nem köt semmiféle olyan szövetséget, ami nem ezt az alapvető célt szolgálja. Ebből következik az, hogy a munkásosztály sohasem helyezkedhetett és helyezkedhet más osztály, vagy réteg álláspontjára, mert letérne saját osztályálláspontjáról, lemondana a hatalomról vagy a szocializmus építéséről.

A munkásosztály a kapitalista társadalom idején is szövetséget köt a parasztsággal. De hogyan és milyen szövetséget? Elfogadja a parasztság álláspontját? Semmi esetre sem. A munkásosztály érdeke egybeesik a parasztság érdekével, de nem fogadhatja el például a parasztság nézetét a kisüzem örökkévalóságáról, fenntartásáról, mert saját osztályálláspontjáról térne le.

A munkásosztály szövetségi politikáját kommunista pártján keresztül valósítja meg. A párt dolgozza ki a munkásosztály célkitűzéseire szükséges stratégiai vonalat, az adott időszakban alkalmazható és alkalmazandó taktikát, így a szövetségi politika tartalmát is.

Milyen osztályokkal, milyen rétegekkel kell a munkásosztálynak szövetségre lépnie? Nemes Dezső a "Társadalmi Szemlé"-ben megjelent cikkében részletesen és behatóan elemzi a magyarországi osztályerőviszonyok jelenlegi helyzetét. A munkásosztály jelenleg Magyarországon a legnagyobb dolgozó osztály. Több mint kétmillió munkás él hazánkban, ebből közel 1 400 000 az iparban, az építőiparban dolgozik, körülbelül 300 000-en dolgoznak az erdőgazdaságokban, a többiek közlekedésben és a kereskedelemben.

A másik legnagyobb dolgozó osztály a parasztság. A szövetkezeteknek összesen - családtagokkal együtt - 1 250 000 tagja van. Vannak ezenkívül olyanok, akik ugyan nem tagjai a szövetkezetnek, de részt vesznek a munkában, számuk összesen mintegy 1,5-1,6 millió.

A parasztságnak körülbelül 4-5 százaléka még egyéni gazdálkodást folytat, ez körülbelül 160 000 főre tehető.

Az alkalmazottak száma körülbelül 850 000-900 000 fő, akik különböző területeken, állami hivatalokban, üzemekben és másutt dolgoznak. Jelentős a kisipari szövetkezetekben dolgozók száma is. A szövetkezetek szervezésének folyamán a kisiparosok száma 120 000-ről 80 000-re csökken. Legnagyobb részük a szövetkezetekben folytatja tevékenységét.

Ezen felül - természetesen létszáma nem olyan nagy - jelentős az értelmiség, amely ugyan a marxizmus-leninizmus tanítása szerint nem osztály, hanem réteg, de a munkásosztály mindig nagy gondot fordított e réteg megnyerésére.

Nemes Dezső: "Felszabadulásunk 30. évfordulójának küszöbén" c. írása. Társadalmi szemle 1975. 3. száma

A marxizmus-leninizmus lényeges megállapítása, hogy a munkásosztály és szövetségesei között érdekazonosság van. Ez azt jelenti, hogy a szövetségesek fő érdekei megegyeznek a munkásosztály érdekeivel, annak az osztálynak az érdekeivel, amelyik szemben áll a kizsákmányolókkal, a kapitalistákkal. Van ugyan érdekellentét is a munkásosztály és más dolgozó osztályok, rétegek között, de az alárendelt jelentőségű, nem antagonisztikus ellentét.

A különböző burzsoá ideológusok rendkívül sok új tételt állí-

tottak fel korábban és jelenleg is. Ismertek ezek a tétélek. Céljuk az, hogy a munkásosztályt letérítsék osztályálláspontjukról és összekeverjék a szövetségi politikát.

Például azt az elméletet hirdetik - s ezt más kapitalista országokban is terjesztik - , hogy tulajdonképpen ma a tőkésországokban nincsenek munkások, mert áttértek a kis részvényekre és valamilyen formában már mindenki tőkessé vált. Ez az egyik szélsőség, a másik homlokegyenest ellenkező nézet, amely szerint mindenki munkás, az is, aki az iparban dolgozik és termel, az is, aki dolgoztat. Ezeknek a nézeteknek az a célja, hogy a munkásosztályt letérítsék osztályálláspontjáról, összekeverjék a munkásosztály és szövetségesei közötti viszonyt, meghamisítsák a marxizmus-leninizmus tanításait.

Még néhány gondolat a történelmi fejlődésről. Lényeges e kérdésben, hogy a munkásosztály legfontosabb szövetségese mindig a parasztság. Azonban az értelmiség és a kispolgárság megnyerése is fontos mind a kapitalizmus idején, amikor a munkásosztály a hatalomért harcol, mind a hatalom meghódítása után.

A munkásosztály és a parasztság közötti szövetség tartalma a történelem folyamán változik a munkásosztály által megoldandó célkitűzésektől függően. Amikor a polgári demokratikus feladatok megoldása állt a munkásosztály előtt, amikor a feudális maradványokat kellett felszámolnia, akkor a parasztság szélesebb rétegével kötött szövetséget. Szűkült a szövetség, amikor a mezőgazdaság átszervezése volt a munkásosztály fő célkitűzése. A munkás-paraszt szövetség tartalmát nem lehet önkényesen felállítani. Azt mindig az adott időszak pontos elemzése, az osztályerők ismerete, a politikai hatalomért folyó harc állapota határozza meg.

Hogyan vetődött fel a munkásosztály és a parasztság szövetségének kérdése az ellenforradalom után?

Az ellenforradalom után a pártnak meg kellett határoznia a munkás-paraszt szövetség tartalmát. Ez először a gyakorlati kérdések kapcsán vetődött fel 1956. végén, 1957. elején. A kérdés az volt: mit tegyünk a szervezetekkel?

A szervezetek egy része az ellenforradalom alatt - és 1957 elején - széthullott. El kellett döntenie a kérdést, A meglévőket védjük csak meg, vagy azonnal kezdjük hozzá a szétesett szervezetek újjászervezéséhez?

A kérdést a Központi Bizottságnak a proletáriátus érdekeit figyelembevéve kellett eldöntenie. A párt úgy látta, hogy az adott időszakban a munkásosztály legfontosabb érdeke a proletárdiktatura helyreállítása, a hatalom megszilárdítása. A hatalom megvédéséhez a munkásosztálynak szüksége volt az egész parasztság támogatására. Ezért arra az álláspontra helyezkedett, hogy meg kell védeni a meglévő szervezeteket az ellenség támadásától, nem szabad engedni, hogy vagyonukat széthordják és tovább bomlasszák a szervezeti mozgalmat, ugyanakkor szilárdítsuk meg gazdaságilag a szervezeteket, hogy vonzóvá váljanak a parasztság számára. A termelőszervezetek további szervezését azonban el kellett halasztani a proletárdiktatura megszilárdulásáig.

A fő feladat tehát a proletárdiktatura megerősítése, az egész parasztság támogatásának biztosítása.

Csak egyetlen gondolatban e mechanizmus vizsgálatának az osztályharc kérdésére.

Vajon lemondást jelent-e az osztályharcról a szövetségeseihez

- a munkásosztály és a parasztság, a munkásosztály és az értelmiség, a munkásosztály és a kispolgárság - való viszony szélesítése. Ugy is felvetődött ez, hogy a munkásosztálynak, a munkásosztály pártjának az a törekvése, hogy szélesítse az osztályszövetséget, lemondást jelent az osztályharcról. Ennek az ellenkezője igaz. Minél nagyobb a munkásosztály és a köréje tömörült támogatók tábora, annál jobban elszigetelődik az ellenség. Ez az osztályharc lényege.

A munkásosztálynak azért kellett és kell harcot folytatni a parasztság megnyeréséért, hogy a burzsoázia tartalékából a munkásosztály tartalékává változtassa át. Ez vonatkozik más rétegek megnyerésére is. Különösen fontos ez ahhoz, hogy a párt tekintéllyel és nagy befolyással rendelkezzen. A munkásosztályt támogató tábor kiszélesítése nem más osztály, hanem a munkásosztály érdeke. Le kell küzdeni a hatalommal együtt járó negatív vonásokat.

Itt szeretnék visszatérni az államhoz, mint "kiszolgáltjához" a szocializmus politikai rendszerének és a témában a diktatura és demokrácia helyes értelmezéséhez, azon intézkedésekhez, amelyek eddig születtek az elmélet gyakorlatban történő realitásában.

Az állam kérdéseinek magyarázásánál nemegyszer az is felvetődik, hogy a diktaturát és a demokráciát helytelen egymást kizáró ellentétként kezelni. A szocialista állam esetében a kettő dialektikus egységet képez. Az utóbbi években napirendre tűztük az államélet, a szocialista demokrácia fejlesztését. Ennek azonban nagyon is meghatározott politikai tartalma van. A szocialista demokrácia elmélyítése, továbbfejlesztése a proletári-

átus diktatúrájának megerősítése, a központi irányítás hatékonnyabbá tétele. A proletáriátus diktatúrája számára a demokrácia az éltető levegő, létfeltétel. Ez óv meg a diktatura elvének eltorzításától, az elbürokratizálódástól, és biztosítja azt, hogy az államhatalom soha, egy percre se téveszthesse szem elől a munkásosztály és a vele szövetséges dolgozó osztályok napi és történelmi érdekeit. A szocialista demokrácia nem a proletárdiktatura ellen irányul, nem azt hivatott felváltani. A diktatura és a demokrácia egységét bizonyítja, hogy a mi viszonyaink között maga a párt, az állam, s annak központi szervei a fő kezdeményezői és segítői a szocialista demokrácia kibontakozásának.

A szocialista állam osztályjellegének egyértelmű meghatározásával együtt abban is állást kell foglalni, hogy az új társadalom építése során változhat, módosulhat a proletárdiktatura funkciója. Több ízben megállapítást nyert, hogy az utóbbi időben előtérbe került a gazdasági építés, valamint az ideológiai, a kulturális nevelő munka szervezése. Hozzá kell azonban azt is tenni, hogy mindez objektív körülmények hatására alakult így. A belső elnyomó funkciók például azért módosulhattak, mert lényegesen csökkent a politikai hatalomtól és gazdasági bázisától, a tőkés tulajdontól megfosztott osztályellenség ereje, ellenállása, aktivitása - a burzsoáziának mint osztálynak a felszámolása után. Ha az objektív viszonyok másként alakulnak - például az osztályellenség aktivizálódása esetén, - minden bizonnyal ennek megfelelően változnának az állam funkciói is.

Az eddigiekből következik, hogy a proletáriátus diktatúráját, a szocialista államot szüntelenül védeni, tökéletesíteni kell. Erős államhatalom, jól működő államszervezet nélkül nem

lehet az új társadalmi rendszert, a szocializmust felépíteni. Több ok miatt szükséges ezt hangsúlyozni.

Mindenekelőtt: helyes és változatlanul érvényes a marxizmus-leninizmus klasszikusainak megállapítása az állam elhalásának törvényszerűségéről. Azt valljuk, hogy a társadalmi fejlődés magasabb fokán szükségtelenné válik, vagyis elhal a szocialista állam. Klasszikusaink arra is utalnak, hogy a proletáriátus diktatúrája, mivel a nagy többség érdekeében funkcionál, olyan értelemben - csakis ebben a felfogásban - már nem egyszerűen erőszakszervezet, hanem egyre inkább igazgatási szervezet. Így az állam elhalása az új típusú állam, a proletárdiktatura államának megteremtésével egyidőben megkezdődik.

Az állam elhalásával foglalkozó elméleti megállapítások figyelmeztetnek bennünket arra, hogy a szocialista állam perspektívája merőben más, mint a kizsákmányoló államé. Míg az utóbbit a forradalmi feltörekvő osztályok előbb-utóbb szétzúzzák, addig a szocialista állam sorsa az, hogy elhal.

Ugyanakkor tisztában kell lennünk azzal, hogy a történelmi fejlődés még nem tűzte napirendre az állam elhalását, annak formáit, konkrét útját. Társadalmunk fejlettségének mai állapotát alapul véve, nehéz lenne pontos választ adni arra, hogy az állam elhalása milyen szakaszokban, formákban következik majd be. További tanulmányozást kíván az is, hogy mi lesz a proletáriátus diktatúrája után. Valószínű, hogy a proletárdiktatura államát követi majd a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet korszakára jellemző, szélesebb népi alapra épülő szocialista állam. Ma még az az utóbbi fejlődési fázis az elmélet kutatá-

sának tárgya. Tudományos feladata, hogy a párt elméletileg felkészüljön a jövőre, és tájékozott legyen az államélet fejlesztésének útjáról és szakaszáról.

Pártunk kongresszusai meghatározó szerepet játszottak az állami munka fejlesztésében, az ezzel kapcsolatos elméleti, gyakorlati kérdések kidolgozásában, a további feladatok kijelölésében.

Az MSZMP VII. kongresszusa 1959 végén - elemezve az 1956. évi ellenforradalmi támadás tanulságait - abban összegezte a tapasztalatokat, hogy az államhatalom védelmének, az állami munka fejlesztésének egyik legfontosabb feltétele a világos elvi állásfoglalás, a tisztánlátás a szocialista állam osztályjelleének, szerepének és perspektívájának megítélésében. A VII. kongresszus utmutatásainak megfelelően a Központi Bizottság különös gondot fordított arra, hogy a párt és a társadalom az államélet alapvető kérdéseiben helyes elvi álláspontot képviseljen. Ezt követően, a VIII. pártkongresszus idején, 1962 végén vetődött fel az állami munka továbbfejlesztésének erőteljesebb igénye. A kongresszus helyesen ismerte fel, hogy a hazánkban lezajlott mélyreható társadalmi átalakulások jelentős változtatásokat követelnek és tesznek lehetővé az államéletben, az állami szervek munkájában. A változások szükségességét, a VIII. pártkongresszus több oldalról vetette fel.

Először is megállapította, hogy a mezőgazdaság átszervezésével a tulajdonviszonyok megváltozásával társadalmunkban győzelmet aratott a szocializmus. Leraktuk hazánkban a szocializmus alapjait, és ezzel új lehetőséget teremtettünk az állami munka további tökéletesítéséhez.

Másodszor: nemcsak a lehetőségek lettek nagyobbak, hanem a szocializmus építése során napirendre tűzött feladatok bonyolultabb, magasabb szintű munkát követelnek az állami szervektől is.

Harmadszor: célszerűnek mutatkozott azt is megvizsgálni, hogy a társadalmi átrétegeződés milyen további új lehetőségeket teremthet az állami munka továbbfejlesztéséhez.

A hatvanas évek elején az államépítés terén új nemzetközi tapasztalatok fogalmazódtak meg, a szocialista állam értelmezésében új problémák, új nézetek vetődtek fel; ezek vizsgálata szintén halaszthatatlanná vált.

Néhány szocialista országban a különféle elméleti nézetek között két végletes felfogással találkozhattunk. Az egyik, az ún. etatizmus ellen harcol, és az államot csupán bürokratikus képződménynek tekinti, amelyet már ma általános társadalmi öngazgatással kell helyettesíteni. A másik az állam funkciói közül - ma és a jövőben is - az elnyomó funkciót emeli ki, és alárendelt szerepet kap a gazdasági szervező, kulturális nevelő funkció. Mindkét véglet mögött az az elméleti felfogás rejlik, hogy a hatalom és a demokrácia antagónisztikusan szembenálló kategóriák, tehát kizárják egymást. Valójában ezeket dialektikusan összekapcsolódó ellentétpároknak kell felfogni.

A VIII. pártkongresszus a fő vonalat tekintve helyes irányt szabott az állami szervek munkájának továbbfejlesztéséhez. Reális gondolat volt, hogy a közügyek intézésében még jobban támaszkodjunk a dolgozó nép aktivitására, sokoldalú segítségére. Helyes volt napirendre tűzni az állami szervek munkájának társadalmi ellenőrzését, illetőleg az ellenőrzés kiszélesítését.

Jogos volt felvetni azt is, hogy növelni kell a tanácsok önállóságát mind politikai, mind gazdasági téren.

A VIII. pártkongresszus még csak jelezte az új, magasabb igényeket, a nagyobb lehetőségeket az állami munka fejlesztéséhez. Intenzívebbé vált az állami szervek munkájának tanulmányozása, és a kongresszus a közvélemény figyelmének előterébe állította az új, korszerűbb formák, módszerek feltárását. A kongresszus az állami munka megjavításának igényével igen fontos társadalompolitikai folyamatot indított el.

Az állami munka fejlesztése tehát a hatvanas évek elején megkezdődött, de az államélet problematikája a konkrét munkaprogram helyett mégis inkább társadalmi elvárásként lehetett és volt jelen a párt, az ország közvéleményében.

A IX. pártkongresszus 1966-ban már ennél lényegesen továbblépett, és konkrét formában öltöztette a társadalmi igényeket. Mindenekelőtt az elméleti kutatások, az elvi, politikai munka megjavítására hívta fel a párt és az állami szervek figyelmét. Ezzel együtt pontosan körülhatárolta azokat a területeket, amelyeket tanulmányozni és elemezni kell, ahol a legnagyobb szükség mutatkozott a változtatásokra.

Meghatározta azt is, hogy az államélet tanulmányozásának kettős célt kell szolgálnia.

Először: az állami munka politikai tartalmának, szakszerűségének javítását, színvonalának emelését.

Másodszor: a szocialista demokrácia fejlesztését, a munkáshatalom demokratikus vonásainak erősítését, és mindezek együttes eredményeként a hatékonyabb központi állami irányítást.

A IX. pártkongresszus határozata alapján a Központi Bizottság

és a minisztertanács közös tervet készített, és az elemző munkát, a felmérését kiterjesztette az államélet csaknem valamennyi fő területére. Ennek megfelelően az állami szervek munkájának felülvizsgálását az alábbi fő területeken, illetőleg témakörökben végeztük: társadalmunk az államszervezetünk alkotmányos kérdései; a törvényhozás és a kormányzati munka fejlesztése; választási rendszerünk továbbfejlesztése; tanácsaink társadalmi és politikai szerepének, gazdasági tevékenységének fejlesztése; az igazságszolgáltatás, a bírói, az ügyészi szervezet fejlesztése; az államigazgatási munka elemzése és hatékonyságának növelése; az állami szervek pártirányítása.

A feladatok megoldásának ezt az irányát megerősítette pártunk X. kongresszusa, jóváhagyta az eddig végzett munkát, és felhatalmazta a Központi Bizottságot a munka továbbfolytatására.

Az államélet fejlesztésével tovább kell tökéletesíteni a társadalom központi irányítását. A helyi szervek önállóságának és felelősségének egyidejű növelésével. Tovább kell bővíteni a tanácsok jogkörét és fejleszteni a népképviselői, önkormányzati, államigazgatási tevékenységüket. Hazánkban minden hatalom forrása a dolgozó nép, minden állami szerv és hivatal, minden tisztségviselő és ügyintéző a nép szolgálatában dolgozik, s ennek mindenütt maradéktalanul érvényt kell szerezni.

Az állami hivatalok munkájának erősítése, tökéletesítése, a tömegek növekvő részvétele a hatalom gyakorlásában segít visszaszorítani a szocializmustól idegen jelenségeket, mindennemű hatalmaskodást, bürokratizmust.

Szocialista államunk a jövőben is biztosítja a szocialista törvényesség következetes érvényesülését; mindenekelőtt egy-

aránt megköveteli egész népünk érdekeit kifejező törvények betartását, s garantálja a törvényeink szerint élő állampolgárok teljes biztonságát.

A tanácsok több mint 25 évesek, - létük azt a célt szolgálta és szolgálja, hogy a szocializmus építése erősödjék!

Amit eddig is hangsúlyoztam a tanácsi munka további javítása érdekében nagyon fontosnak tartom az itt dolgozók tudati szintjének növelését. Ebben a kommunisták példamutatását!

A központi elhatározás és az érdekviszonyok összehangolásához. A népgazdaság- az állami, csoport és egyéni érdek gondos egyeztetéséhez.

És hogy ez a mechanizmus jól működjék, az egyszemélyi döntés az érdek azonosuljon - minden szinten - ehhez a párt irányítása, utmutatása döntően fontos!

A kongresszuson elhatározott feladatok közül az előkészítő munka minden területen befejeződött, és ennek eredményeként máris fontos párt- és állami döntések születtek. Pl. 1970-ben továbbfejlődött az országgyűlés és tanácsválasztások rendszere, módosult a választási törvény, 1971-ben pedig új törvény jelent meg a tanácsok társadalmi, politikai szerepének, gazdasági tevékenységének fejlesztésére.

A két törvénnyel továbbfejlesztettük a képviseleti rendszert. A járási tanácsok megszüntetésével kiküszöböltük a már formálisá vált fórumot és intézményt, határozott tartalmat, nagyobb önállóságot adtunk a községi képviseletnek; a községi, a városi, a budapesti kerületi tanácsok a lakóhelyi közösségek érdekeinek a kifejezői, de befolyásuk van a megyei, a fővárosi tanácsra is, a megyei képviselet pedig a területi érdekek olyan kifejezése,

amely a községi és városi érdekek integrálásán alapul, és így jobban képviselheti az adott terület érdekét az országos hatáskörű szervek előtt.

Közelebbről ha megnézzük a választási rendszer fejlesztését. A kép a következő: A korábbi években - még 1963-ban is - az országgyűlési képviselőket lajstrom szerint, a tanácstagokat pedig egyéni választókerületenként választották. Az 1967-es választások idején az országgyűlési képviselőknél megszüntettük a lajstromos rendszert. Áttértünk itt is az egyéni választókerületi rendszerre, és egyben lehetőséget teremtettünk két vagy több jelölt indítására. A későbbi módosítások is ezt az előirányzatot erősítették. Az 1971-es választásokon a korábbi tapasztalatok figyelembevételével - növeltük a jelölő gyűlések szerepét. Lehetőség adódott arra, hogy ahol a helyzet megkívánja, gyakorlatilag mód legyen a többes jelölésre. Ahol több jelölt indult, ott megszűnt a sorrendiség. Politikai törekvésnek megfelel az, hogy a választók bizalmából a parlamentben megfelelő képviselést kaptak párton kívüli szövetségeseink. A 352 országgyűlési képviselői mandátumra 49 helyen állítottak két vagy több jelöltet. Természetesen mint minden - a haladást szolgáló - új dolog, ez sem váltott ki mindenütt teljes egyetértést, voltak ellenvetések is. A választópolgárok nagy többsége azonban megértette a módosított választójogi törvény jelentőségét, és - mint a választási eredmény is bizonyítja - jól élt vele.

A fővárosi és a megyei tanácsok legutóbbi megválasztásánál került bevezetésre a közvetett választás. Kezdetben voltak olyan hangok, hogy a közvetettség bevezetése a választások

demokratizmusának bizonyos fajta korlátozását jelenti.

A gyakorlat mást bizonyít. A közvetett választások nem csökkentették a demokráciát, sőt bizonyos értelemben növelték azt. A közvetettség a megyei és a fővárosi tanácsoknál mutatkozott indokoltnak, ott pedig nem sérti a szocialista választási rendszer - az általános, egyenlő, közvetlen és titkos választás-alapelveit, mert a megyei és a fővárosi tanácsok közbülső helyet foglalnak el az alapfoku tanácsok és a legfelső államszervezet között. A közvetett választással - és ez is döntő - ezen a szinteken reálisabb lehetőség - de csak lehetőség - nyílik a tanácstagok tevékenységének alulról, a helyi tanácsoktól kiinduló ellenőrzésére, és ha szükséges, visszahívására. Azok a tanácstagok, akik nem képviselik megfelelően az őket megbízó választókat, vagy passzivad, most már gyakorlatilag is visszahívhatók, mert egy állandóan működő testület, a helyi tanács beszámoltatja, ellenőrzi őket.

Ugy is mondhatnánk: a közvetett választással megnőtt a fővárosi és a megyei tanácsok függősége az alsófoku tanácsoktól, ennek következtében pedig a lakosságtól közvetlenül. Ebben a vonatkozásban tehát nemhogy csökkent, hanem inkább kiteljesedett a demokrácia gyakorlásának lehetősége. Nemcsak a választásoknál, hanem az egész tanácsi munka folyamatában is.

A legutóbbi országgyűlési és tanácsi választások tapasztalatai alapvetően pozitív irányúak. Természetesen, a gyakorlat tanulságai és a jogos, bíráló megjegyzéseket figyelembe véve, állandóan tökéletesíteni kell itt is az eljárásmódokat. Fontos feladat a jelölő gyűlésekkel kapcsolatos problémák tapasztalatainak behatóbb vizsgálata, a jelölő gyűlések alaposabb, a

közüvéleményt is tükrözö előkészítése.

Néhány helyen tapasztalható, hogy több jelölt indulása esetén, amikor a választás első fordulójában egyik jelölt sem kapott abszolút többséget, a második fordulóban elegendő lenne csupán a relatív többség előírása. Logikusnak tünik, ezzel szemben az az érvelés is, hogy csak többségi szavazattal lehessen mandátumhoz jutni, ezért a második fordulóban csak a legtöbb szavazatot elérő két jelölt indulhatná, és akkor az abszolút többség elérhető.

Néhány kérdés a Tanácestörvény végrehajtásáról. A Központi Bizottság többször foglalkozott a tanácsokkal, majd 1970-ben irányelveket fogadott el a tanácsok és szerveik munkájának fejlesztésére. Ez az átfogó dokumentum képezte az alapját az új Tanácestörvénynek, amelyet az országgyűlés 1971 elején megtárgyalt és elfogadott. A különböző végrehajtási jogszabályok megjelentek. A tanácsok pedig kidolgozták saját szervezeti, működési szabályzataikat.

A Tanácestörvény hatályba lépése és az annak nyomán végrehajtott változások nem okoztak különösebb zökkenőket a tanácsszervek működésében. Hozzá kell azonban tenni: a Tanácestörvényt mint összefüggő egészet kell tekinteni, és ilyen értelemben végrehajtása még több éves munkaprogramot jelent.

II.

A párt vezető szerepe, elvi irányító tevékenysége

Az állami szervekben a párt irányító munkája összetett feladat, nagy körültekintést, figyelmet és hozzáértést követel. Szükséges e kérdésről átfogóan írni, mert akad félreértés, sőt értetlenség is.

Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a tapasztalatok bizonyították a párt irányító szerepének történelmi szükségességét a szocializmus építésének szervezésében, irányításában. A párt vezető szerepének érvényesülése a szocialista állam tevékenységére is vonatkozik. A pártirányítás azt jelenti, hogy a politikai irányvonalat a párt dolgozza ki és az az állami szervekben dolgozó kommunisták segítségével valósul meg.

A párt mindeelőtt eszmei, politikai eszközökkel biztosítja a szocialista állam, illetve az állami szervek vezetését. A Központi Bizottság szervei rendszeresen tanulmányozzák, napirenden tartják az állami munka kérdéseit, és elemzéseket, javaslatokat, ajánlásokat készítenek az illetékes párt- és állami fórumok számára. Amikor úgy látják, hogy megérték a feltevések a változtatásra, akkor elvileg kidolgozzák ezek jellegét, formáját, illetőleg méreteit. A legutóbbi 30 esztendőben az államélet különböző területein végrehajtott módosítások, törvények, jelentős rendeletek a párt vezető szereveinek a kezdeményezésére születtek.

Vannak olyan vélemények is, hogy az állami munka decentralizálásával, a szocialista demokrácia következtében - ugymond - kicsuszik az irányítás a párt kezéből. A párt irányító, ellen-

őrző munkájának javítása állandó folyamat. De ami a lényegét illeti, eddig semmi jelét sem tapasztalhatjuk annak, hogy ne érvényesült volna a párt irányítása az egyes jelentős döntések meghozatalában. Ehhez különben is meg vannak a szükséges intézményes biztosítékok.

A pártirányítás másik fontos formája az állami szervezetekben dolgozó kommunisták munkája és felelőssége. A különböző állami szervezetekben hivatásszerűen dolgozó kommunisták, vezetők a párt előtt politikailag felelősek munkájukért. Felelősséggel tartoznak azért, hogy hivatali munkájukban érvényesítsék a párthatározatok utmutatásait. A mi viszonyaink között minden kommunista, aki felelős állami posztot tölt be, ilyen értelemben egyúttal politikai munkás is. Fontos kötelességük, vagy ha úgy tetszik pártmegbízatásuk, hogy munkájuk közben ne csupán a törvény mondatait nézzék, mert a papír türelmes, a betű pedig nem tud visszabeszélni. Munkájuk, intézkedésük szellemét is vizsgálják, és vessék azt össze kommunista lelkiismeretükkel, a párt politikájának elveivel. Reális követelmény az, hiszen a törvények, a rendeletek a párt politikájának szellemében születtek, csupán logikusan és észszerűen kell őket alkalmazni. A párt által követelt vezetési normák, valamint az állami törvények, rendeletek nem képviselnek azonos erkölcsi szintet. Az előbbi norma lényegesen magasabb. A kommunista vezetőre teljes mértékben ez vonatkozik, és megtartásáért a párt előtt felelős.

Az állami szervek pártirányításának továbbfejlesztésében meghatározó szerepet töltenek be az illetékes pártszervek és pártszervezetek. A minisztériumi pártbizottságok, a munkahelyi alapszervezetek, a pártcsoportok felelősek a párt politikájának

alkalmazásáért, végrehajtásáért és a végzett munka rendszeres ellenőrzéséért. E vonatkozásban jelentős lépés volt az államélet területén működő pártszervezetek jogainak bővítése, jelentős lépés volt az 1973. Politikai Bizottsági határozat, mely létrehozta a megyei tanácsnál az Apparátusi Pártbizottságokat. Felhatalmazta az ellenőrzési, beszámoltatási lehetőség megteremtésével. Általános tapasztalat, hogy az utóbbi években növekedett az állami intézményekben működő pártszervezetek, az ott dolgozó kommunisták felelőssége.

Sajátos a helyzet a különböző fegyveres testületekben, az igazságügyi intézményekben működő pártszervezeteknél. E pártszervezetek beszámoltatási, ellenőrzési, joga e szervek munkájának jellege miatt meglehetősen korlátozott, sőt esetenként megvalósíthatatlan. Az itt működő pártszervezetek nagyrészt eszmei-politikai, nevelő, a párthatározatok végrehajtását szervező funkciót látnak el. Ezek az állami intézmények a Központi Bizottság és a területi pártszervezetek közvetlen irányításával végzik munkájukat, és ez jelenti a fő garanciát arra, hogy a párt politikáját érvényesítsék a gyakorlatban.

Az igazságügyi szervek pártirányítása és ellenőrzése. A pártszervek itt sem avatkozhatnak be a konkrét ügyek elbírálásába, az ítélkezés munkájába. Kötelességük viszont hogy ellenőrizzék a jogpolitikai elvek helyes érvényesítését. Fontos feladatuk a befejezett ügyek utólagos elemzése, értékelése, és az általánosítható következtetések levonása. Az is kötelességük, hogy javaslatokat tegyenek a szocialista törvényesség követelményeinek megfelelő, a társadalom igényeit kielégítő ítélkezési gyakorlat kialakítására. Mindez természetesen nem csökkenti a kom-

munisták utólagos felelősségét az illetékes pártszervek előtt.

"Társadalmunkban a párt eszmei és politikai vezető szerepe érvényesül. A párt elvi politikai állásfoglalásait különböző területeken dolgozó kommunistákon keresztül, a rájuk kötelező határozatok útján valósítja meg. Az állam és társadalom intézményének önállóságát, hatáskörét a párt tiszteletben tartja, és a maga részéről törekszik rendeltetésszerű működésüket elősegíteni. A párt elvi, politikai állásfoglalásai alapján az ügyekben a szükséges konkrét intézkedéseket, a megvalósítás módozatait az állami és gazdasági irányító szervek a társadalmi szervezetek vezető testületei önállóan dolgozzák ki, maguk határoznak, és határozataikért azok végrehajtásáért a törvényes kötelemllek, saját szabályzataik szerint felelnek megbízóiknak, illetve tagságuknak."

MSZMP X. kongresszusa jkv. Kádár János beszámolója 197. o.

A következőkben bővebben kifejteném jelentőségét az alapszervezeti pártmunkának, mind a politikai műhelyének, melyekben az elvi- gyakorlati tevékenység megfelelő ötvözetének eredménye kell hogy legyen a párthatározatok megvalósulása, a politika megvalósulása.

Az MSZMP XI. kongresszus KB beszámolójában az alapszervezetekről a következőket állapította meg:

- "A pártalapszervezeteknek különösen fontos szerepük van a párthatározatok megvalósításában a párt és a tömegek közötti kapcsolat erősítésében."

MSZMP XI. kongresszus, jkv. 106. o.

Lenin az alapszervezetekről azt írta: A párt fundamentuma, alappillére - ez a megállapítása ma is érvényes - . Jelentősége nagy, mert az alapszervezetek fogják össze a párttagság egészét, a párt alapegységét képezi. Minden párttag valamely alapszervezethez tartozik, a párttagok itt gyakorolják alapvető jogaikat, kötelességeiket. Átszövik a társadalmi élet minden területét, nélkülük nem tudunk előre jutni egyetlen kérdésben sem.

Közvetlen kapcsolatot tartanak a lakosság széles tömegeivel, a pártonkívüliekkel is. Kiemelkedő szerepük van a párt politikájának a tömegek közé történő eljuttatásában és megvalósításában, tehát részt vesznek a párt politikájának kialakításában.

Vagyis közvetít lefelé: a párt politikáját viszi, felfelé: pedig mint finom jelzőrendszer - közvetlenül tudják érzékelni a dolgozók véleményét - reagálásait, észrevételeit a különféle intézkedésekre.

Ezek a jelzések a vezető pártszervek munkájában nélkülözhetetlenek, az alapszervezetek feladata nemcsak a politikai közvetítésében - és a jelzésekben gyökerezik, sokkal több ennél. Mindenekelőtt: politikai irányító és gyakorlati végrehajtó szervek, amelyek egy adott területen: vezetnek, szervezik és maguk is végzik a párt politikájának megvalósítását. /Ez nagyon lényeges mert itt dől el a határozatok megvalósításának sorsa/

Az alapszervezet a párt egészének része, feladata a párt politikáján alapul, annak megvalósítását segíti, osztársadalmi érdeket szolgál, bár minden alapszervezet bizonyos sajátosságokkal rendelkezik /üzemi, tsz, hivatali alapszervezet/. Helyi és társadalmi érdek összhangját hivatott megteremteni.

A Szervezeti Szabályzat alapján határozati joggal van fel-

ruházva az alapszervezet. A felsőbb szervek határozatait végrehajtja, helyi problémák megoldásában dönt, irányítja és koordinálja a helyi- állami társadalmi szervek tevékenységét.

Az MSZMP Szervezeti Szabályzata az alapszervezetek önállóságát így határozza meg:

"A pártszervezetek önállóan döntenek helyi kérdésekben - határozataik azonban nem állhatnak ellentétben a felsőbb pártszervek határozataival, a párt politikájával." Szerv.szab.XI. kong. jkv. 509. o.

E határozat világosan fogalmazza meg az alapszervezetek önállóságát és azt is, hogy ennek az önállóságnak - a párt talaján kell megvalósulni.

Az alapszervezet működési területén a pártot jelenti és azt képviseli, az ott tevékenykedő társadalmi szerveket irányítja, pártellenőrzést gyakorol. Helyileg megvalósítja a párt vezető szerepét.

"Az alapszervezetek elsősorban politikai harci szervezetek, amelyeknek végig kell vezetniük a küzdelmet a párt politikájának végrehajtásáért." /MSZMP IX. kong. jkv. 101. o./

Az alapszervezeti pártmunka a politika megvalósulásában

a/ A politikai és ideológiai munka az alapszervezeteknél sokrétű.

A tagság eszmei politikai egységének megteremtése, ennek megvédése és állandó erősítése. /Ez folyamatos feladat/.

Az ideológiai és politikai munka nem elvontan, hanem konkrét feladatok megoldásán keresztül történik. /pl. párttárgyalás, fele-

lőtlenség, társadalmi érdek védelme, stb./.

Az alapszervezet működési területén biztosítsa: az elvi politikai alapokon nyugvó egységet, egymás megbecsülését, egymás iránti bizalmat, őszinteségét, jó munkahelyi légkört alakítsanak ki, ha ez megvalósul, akkor itt jó munkakollektíva alakult ki - amely az alapszervezet céltudatos hatékony munkáját bizonyítja.

Ahol az elvi, politikai egység hiányzik, ott klikkek alakulnak, széghuzás van, civódások és intrikák kötik le az energiát, ennek kárát a közösség látja. Itt a politikai munka feltételei megnehezednek, vagy el is akadnak.

b/ Gazdasági szervező munka

Az alapszervezet közvetlenül végzi a gazdasági munka pártirányításának feladatát.

Biztosítja a párt gazdaságpolitikájának helyi érvényesülését, megfogalmazza a legfontosabb helyi célokat és feladatokat, az alapszervezet gazdasági téren nem operatív szerv, politikai eszközökkel hat a gazdasági feladatok megoldására.

Munkamódszerének fő vonásai: azt szorgalmazni elsősorban, ami a munkahelyek kollektíváján múlik. A jelentkező problémákat helyileg megoldja, ha ez nem lehetséges jelzi a felsőbb pártszerveknek. A pártellenőrzés jogával rendelkező alapszervezeteknek joguk van az állami, gazdasági vezetőtől felvilágosítást kérni - dokumentumokat megtekinteni, joga van az alapszervezetnek a gazdasági, az állami vezetőket beszámoltatni.

Az alapszervezetek úgy dolgozzon, hogy biztosítsa, hogy a megnövekedett helyi önállóság a szocializmus érdekeit szolgálja, a helyi döntések összhangban legyenek a párt politikájával - a népgazdaság érdekeivel, segítsék a munka jó személyi feltételeit, - a vezetők és dolgozók szocialista szemléletének kialakítását.

c/ A pártépítés terén lévő feladatok

A tagfelvételnek és a párt számszerű növekedésének, valamint összetétele alakításának elvi kérdései szorosan kapcsolódnak egymáshoz. A tagfelvétel alapelvei, a párttagsággal szemben támasztott követelmények meghatározzák a párt összetételét és növekedésének ütemét. A párt összetételének változásai pedig visszahatnak a tagfelvétel gyakorlati feladataira, a párt számszerű fejlesztésének követelményeire.

A pártépítő munka jelentős része az alapszervezetekben történik. Az alapszervezetek a párt kapui. A pártban való felvételtől a taggyűlés határoz. Az alapszervezetek felelőssége nagy; a párt összetételének és számszerű növekedése alakulásáért.

d/ Munkamódszert- témakiválasztás- határozathozatal

A vizsgálatainkat a tevékenységi területemen 15 alapszervezetnél végeztem el. Az alapszervezetek közül 11 tanácsi apparátus alapszervezete. Kettő üzemi, és kettő mezőgazdasági területen dolgozik. Az érintett párttagság létszáma 400 fő. A pártcsoportok száma 29 volt.

A napirendek 29 %-át szóban, 8 %-át írásban terjesztik a vezetőség elé. A gazdasági jellegű napirendeket - az előterjesztés és a vita is - leginkább a gyakorlat szakmai oldaláról közelítették meg, kevésbé foglalkoztak azok politikai összefüggéseivel, hatásaival. Az érdemi vitákra való törekvésnél is előfordul, hogy azok megrekednek a felszíni jelenségeknél az egy-egy rész kérdés megvitatásánál. Előfordul az is, hogy a gazdasági vezetők beszámolóját hallgatólagosan tudomásul veszik.

A vezetőségi ülés napirendjeit többségében /kb 40-60 %/ az alapszervezetek titkárai terjesztik elő. Az erősebb, nagyobb létszámú vezetőségeknél a reszortfelelősök is egyre gyakrabban terjesztenek elő jelentéseket. A termeléssel összefüggő kérdésekről a korábbinál jóval több esetben az első számú gazdasági vezető ad jelentést. Több pártszervezetben a gazdálkodás részproblémáiról a szakemberek az előadók. A tömegszervezetek munkájáról az ott dolgozó kommunista vezetők számolnak be első sorban.

A határozatok előkészítésében és meghozatalában eltérések tapasztalhatók. A pártvezetőségek kisebb része a lényeges kérdéseket határozattal zárja le. Határozataik tömörek, világosak, tartalmukban is pontosak. A pártvezetőségek döntő többsége viszont csak a párttagfelvétel, a pártoktatás megszervezése, a párt belső életét érintő egy-egy részterületre vagy egy-egy politikai ünnepség megszervezésére hoz határozatot. A határozatok többsége általános, egy része nem szolgálja a feladatok konkrét megvalósítását. Többször a közvetlen irányításuk alá tartozó szervezetekre, s nem az ott dolgozó kommunistákra hoz-

nak határozatot. A gazdasági munkára vonatkozó határozatokat is a sokféleség jellemzi, megtalálható a gazdaság egészére, illetve főbb ágazataira vonatkozó hosszutávú, a napi feladatokat tartalmazó határozatok.

A határozatok jelentős részében nincs megjelölve sem a határidő, sem a felelős. Gyakori az a fogalmazás, hogy "felelős a pártvezetőség", ily módon a megvalósításért a személyes felelősség nem biztosított. A vezetőségek egy része a tárgyalta kérdéseket ugynevezett állásfoglalásokkal zárják le, ami rendszerint az összefoglalóban hangzik el. Ezek az állásfoglalások többször pontatlan megfogalmazások. A kérdések ilyen módon való elintézését azzal indokolják, hogy a gazdasági, s más területen dolgozó vezetők "nem szeretik", ha határozatot hoznak munkájukkal kapcsolatban.

A helyileg jelentkező problémákat a felsőbb pártszervek által hozott határozatok tükrében, vagy azzal szoros összhangban tárgyalják.

A határozatok végrehajtásának ellenőrzése az alapszervezeti pártmunka leggyengébb oldala. Nem elég hatékony, a határozatoknak csak egy szűk körét érinti, a rendszeres ellenőrzés még nem megoldott. Hiányoznak a saját és felsőbb szervek határozatainak a nyilvántartása. Ezen valamit változtatott az a gyakorlat, hogy az utóbbi időben az alapszervezetek írásban kapják meg a felsőbb szervek határozatait.

A határozatok végrehajtásának elmulasztásáért felelősségrevonás - egy két kivételtől eltekintve - nem történt. Ahol előfordult, ott mindenek előtt a párt belső életével összefüggő határozatok elmulasztásáért történt.

A gazdasági vezetők beszámoltatása rendszerint egy-egy terv-időszak, vagy kampány előkészítéséhez kötődik. Többségében évi két alkalommal számolnak be. A beszámolók színvonala - amelyekben egyébként a tájékoztató elemek az uralkodók - eltérő, rendszerint a gazdaságvezetők politikai érettségétől függ. Előfordulnak a pártvezetőséget lebecsülő, felkészületlen beszámolók is. A pártvezetőségek egy részében sem alakult ki még a megfelelő igényesség a beszámoltatásokkal szemben.

e/ Taggyűlésekről

A vizsgált 15 alapszervezetnél kéthavonként tartják a taggyűlést. A megjelenés változó, 67-95 %-os szóródást mutat.

A taggyűléseken 60 termeléssel összefüggő témát tárgyaltak. Átlagosan 3-8 téma esik alapszervezetenként. Számuknál fogva a gazdaság pártvezetésének és ellenőrzésének biztosítására az elegendőnek tűnik. A témák fontossága indokolja a napirendre tűzésüket, pl. beruházások helyzete, termelési tanácskozás tapasztalatai, szövetkezet-politikai kérdések, gyártmány-struktúra, stb.

Az előterjesztéseket vizsgálva tartalmukban a helyi vitatott, az embereket foglalkoztató kérdéseket felölelik. A taggyűlések kiemelten foglalkoztak a pártélet kérdései közül a párttagság aktivitásának fokozásával, a pártfegyelem kérdéseivel, a pártcsoportok munkájának javításával, a fizikai dolgozók párttagfelvételével - különösen a nők és a fiatalok közül - valamint az ifjúság és nőpolitikai határozat végrehajtásának helyi feladataival.

A taggyűlésen a napirendek kb. 35 %-át felsőbb szervek előirásai, 65 %-át pedig a vezetőség kezdeményezése alapján tárgyalták. A vezetőség elsősorban gazdasági jellegű, pl. egy-egy üzemrész, gépesítés, állattenyésztés helyzete, kampányfeladatok előkészítése, eredményei, gazdasági vezetők beszámoltatása, munkaszervezési kérdések, építkezés, beruházás helyzete, részort-funkció állapota, stb. témában tárgyaltak, melyek megfelelnek a munkatervi célkitűzéseknek.

Az előterjesztések többsége tájékoztató jellegű. A döntésekre váró kérdéseket súlyuknak megfelelően nem emelik ki. Ebből következően a párttagság gyakran nem érzékeli, hogy a kérdésekben neki kell dönteni, vagy olyan feladatot kap, melyet neki kell végrehajtani, vagy tudomásul venni.

A taggyűléseken a személyi kérdések és tagfelvételeket kivéve kevés határozatot hoznak. Több helyen arra is hivatkoznak, hogy a kérdésben a felsőbb szervek már döntöttek. Több helyen az egész beszámolót emelik határozattá.

A határozatok végrehajtásában, ellenőrzésében növekedett a taggyűlések szerepe. Kezd gyakorlattá válni, hogy a vezetőségek beszámolnak a két taggyűlés között végzett munkáról, a határozatok sorsáról. A beszámolók egy része az általánosság szintjén mozog, nem adják a határozatok végrehajtásának értékelését.

A párttaggyűléseken az aktivitás általában jónak mondható. Hatékonyabban a gazdasági kérdések vitájában jelentkezik. A javaslatok, észrevételek többsége reális, indokolt, a felelősség jellemzi. Előfordul, hogy a vita a kellő ismeret hiányában megreked a részkérdéseknél. Ezen a vezetőségek a taggyűlések, a

pártcsoport értekezletek jobb előkészítésével, írásos anyagok, grafikonok, táblázatok közreadásával igyekeznek változtatni.

Az elhangzott javaslatokat többségében megválaszolják, s az utóbbi időben fokozott gondot fordítanak azok végrehajtására is.

f/ Pártcsoportok

A nagyobb létszámú pártszervezetekben mindenütt van pártcsoport. Egy-egy pártcsoportba 10-20 fő tartozik. A pártcsoport vezetők tanácskozásait a pártcsoportok üléseit a pártvezetőségek többsége munkaterveiben rögzíti. Az ülések időpontja különböző, pl: havonta, negyedévenkénti időközökben.

A pártcsoport üléseken foglalkoznak: a taggyűlésekre való mozgósítással, a taggyűlés napirendjeinek ismertetésével, a tagdíjfizetés helyzetével, esetenként a tagfelvétel előkészítésével. Figyelemmel kísérik tagjaik részvételét a pártoktatásban és a pártmegbízatások teljesítését. Foglalkoznak gazdasági feladatokkal, közvetlen termelést irányító problémákkal.

A pártcsoportok működését és tartalmi tevékenységet tekintve az alapszervezetek egy részében még formális. Munkájuk elsősorban a bélyegek kiadására, a pártrendezvényekre való mozgósításra korlátozódik. Ennek okai abban mutatkoznak, hogy a pártvezetőségek egy része a kérdések eldöntésekor a pártcsoportok véleményét, javaslatait nem igényli, nem határozzák meg a pártcsoportok konkrét, tartalmi feladatait.

A bizalmiak informálása nem kellő színvonalú. Tájékoztatásuk főleg helyi kérdésekben nem elég konkrét, nem elég rendszeres.

A pártcsoportok beszámoltatása a vezetőség ülésén, taggyűlésén nem történik rendszeresen. Annak ellenére, hogy sok jó tapasztalat van ezen a téren.

Üléseiket megtartják. A párttagság széleskörű informálására felhasználják a felsőbb pártszerv tájékoztatóját. Ismertetik a vezetőség és a felsőbb pártszervek határozatait. Bekapcsolódnak a párt információs tevékenységébe és az ezzel kapcsolatos feladatok végrehajtásába. Rendszeresen vezetik a pártcsoport naplót.

g/ Pártvezetőség, gazdaságvezetés kapcsolata:

A pártvezetőség és a gazdasági vezetés kapcsolata általában megfelelő. A kapcsolat-tartás széles skáláját lehet megtalálni. A legfontosabb forma, amikor a gazdaságvezető számol be a pártvezetőségnek a végzett munkájáról.

Ezen kívül gyakoriak a vezetői megbeszélések, a testületi üléseken való kölcsönös részvétel, s a mindennapi személyes találkozás.

A kapcsolat-tartást pozitívan befolyásolja az, hogy a gazdaságvezetők többsége tagja a pártnak, másrészt viszont a párttitkárok 75-80 %-a egyben gazdaságvezető is. Ezek a párttitkárok jobban tájékozottak a gazdaság gondjairól és feladatairól.

A kapcsolat értelmezésében és a gyakorlatban azonban jelentkeznek problémák. Sok helyen azt leszűkítik az igazgató, elnök és a párttitkár személyes kapcsolatára. A pártszervek részéről tapasztalható, hogy túlzottan aprólékos, szakmai kér-

désekben kéri számon a gazdaságvezetőtől a feladatok végrehajtását. Az sem helyeselhető, hogy a gazdaság és pártvezetés együttes ülésén a párttitkár olyan kérdésekben is állást foglal, ami nem tartozik a párt hatáskörébe, ezzel csökkenti a gazdaságvezetés felelősségét.

Időnként a gazdaságvezető és párttitkár között a szubjektivitásból megromlik a viszony, mely negatívan hat a párt és a gazdaságvezetés kapcsolatára.

Több gond van viszont az alapszervezeti vezetés a közép-szintű gazdasági vezetés között. Sok esetben helytelenül értelmezik a párt vezető szerepét. Tulzottan gazdaságcentrikusnak. A párt vezető szerepét ők úgy látják, hogy az az országos és a megyei pártszervek útján valósul meg. A párttitkár és a közép-szintű gazdaságvezető kapcsolata alkalomszerű. Rendszeres formája, szervezeti kerete, meghatározott ideje nincs.

A pártvezetőség tagjai és a gazdaságvezetés között egy-két kivételtől eltekintve semmilyen kapcsolat nincs.

A szakvezetés helyenként nem tekinti őket partnernek, nem tekinti a pártszervezet képviselőjének.

A párton kívüli gazdasági vezetőket az őket érintő napirendek tárgyalásakor mindig meghívják a pártvezetőségi ülésekre, taggyűlésekre. A tájékoztatás és informálás, beszámoltatás módja egyébként megegyezik a fentiekkel.

A fizikai munkás párttitkárok közvetlen kapcsolata a gazdaságvezetéssel nem ilyen egyértelmű a fentiekkel. A munkahelyhez kötöttségük miatt a napi találkozás ritkább. Informálódásukhoz több időt kell eltölteniök, s rendszerint munkaidő után.

Vélemény-nyilvánításukra kevesebb alkalom, lehetőség van. Jellemző, hogy a kötött munka mellett végzett társadalmi tevékenység túlterhelést eredményez, s ezt általában az emberekkel való foglalkozás súlyosítja meg.

A tapasztalatok elemzése alapján az alábbi intézkedéseket tettük az alapelv megvalósulása érdekében:

A vizsgált pártszervezetek munkájában gyenge terület a határozatok ismertetése, lejuttatása, végrehajtásának megszervezése és ellenőrzése. A munka javulása érdekében ezen azonnal változtatás vált szükségessé. Vezetőségi üléseken és taggyűléseken egyaránt a napirendek tárgyalása során nem eléggé emeltük ki azok elvi, politikai összefüggéseit. A gazdasági jellegű kérdéseket kevésbé vizsgálják politikai oldaláról. Az alapszervezetekben a kulturpolitikai, ideológiai kérdésekkel való foglalkozás nincs a helyén. Súlyának, szükségességének megfelelően nem foglalkoznak vele rendszeresen, tervszerűen. A saját szerepük, feladataikat ezen a területen nem ismerik. A pártcsoportok helye, szerepe, tartalmi munkája a legtöbb alapszervezetnél továbbra is a legtöbb gondot okozza. Nem alakult ki még megfelelően a munkamegosztás, egyrészt a pártvezetőség tagjai között, másrészt a pártszervezetek és a tömegszervezeti, gazdasági szervezete között. Helyenként az el sem kezdődött, munkastilusuk a régi módszerekre épül.

A párt és a gazdaságvezetés kapcsolatának nem megfelelő színvonala, sok esetben akadályozza a feladatok gyors és pontos, a politika teljes megvalósítását, nem növeli a vezetők és a dolgozók kapcsolatát, csorbitja a munkahelyi demokrácia kibontakozását.

Az alapszervezeti vezetés színvonala emelése érdekében tovább kell javítani a személyi feltételeket elsősorban a képzés, továbbképzés, illetve a stabilitás útján. A pártszervek iskoláztatási terve ölelje fel a párttitkárok, vezetőségi tagok képzésének ütemét, elsősorban az iskolarendszerű oktatásra irányulva. A pártcsoport vezetőknek pedig speciál^{is}, a célnak leginkább megfelelő tanfolyamokat kell tartani.

Tovább kell fejleszteni a pártmegbízatások rendszerét, különösen azokat, amelyeket a pártcsoportok adnak, amelyek végrehajtását ellenőrzik, értékelik. Fokozni kell ebben a pártcsoport vezetők öntevékenységet. Ki kell alakítani a pártmegbízatások értékelésének egy olyan rendszerét, amely nemcsak egy beszámoló taggyűléshez, egy tömegszervezeti választáshoz, egy kampányhoz köt, hanem folyamatos, tervszerű munkát és ellenőrzést biztosít.

A pártszervek adjanak nagyobb segítséget ahhoz, hogy az alapszervezetek a felső párt és kormányhatározatokból ki tudják szűrni a helyi feladatokat, hogy rangsorolni tudják a döntést igénylő kérdéseket és a végrehajtással kapcsolatos intézkedéseket. Ehhez esetenként a direkt-módszereket is alkalmazni kell.

Mindezek megvalósítható reális célkitűzések és feladatok. Megvalósításuk szükséges. A tanácsi alapszervezetekben különös jelentőséggel bírnak, abból az optikából, hogy csak megfelelő politikai tisztánlátással bíró tanácsi dolgozó képes a feladatának eleget tenni, hogy a párthatározatok a tanács szerveiben hatékonyabban valósuljanak meg. A párt és a tanács munkakapcsolata a végrehajtásban dinamikusabbá, szervezettebbé váljék.

III.

A párt és a tanácsok kapcsolatában a tanácsi szervek mint a
végrehajtás jelentős tényezői

"Történelmi tény, - s ezt a Központi Bizottság beszámolója is hangsúlyozza - hogy a tanácsok és szerveik segítségével szilárdítottuk meg a munkásosztály hatalmát, a munkás-paraszt szövetséget, és folytatjuk sikeresen a szocializmus építését. A tanácsok munkájának is jelentős szerepe volt és van ma is társadalmi előrehaladásunkban, gazdasági eredményeinkben, a szocialista népi-nemzeti egység kialakításában és megszilárdításában. Éppen ezek az eredmények köteleznek bennünket arra, hogy tovább javítsuk a tanácsok egész tevékenységét, növeljük önálló szerepüket. Ehhez biztosítanunk kell az önkormányzat jogait és a gazdasági feltételeket, hogy jobban érvényesüljön a központi irányítás hatékonysága, a szocialista államszervezés és vezetés alapelve: a demokratikus decentralizmus." MSZMP X. kong.jkv.
Fock Jenő hozzászólása. 199. o.

Melyek azok az elemek, amelyeknek a végrehajtásában, a megvalósulásában jelentős szerepük van?

1. A párthatározatok állami végrehajtása

A tanácsaink és intézményeink tevékenysége az MSZMP X. Kongresszusa határozatának végrehajtása folyamatában egészségesen fejlődött. A tevékenység színvonalának fejlesztéséhez megfelelő jogi keretet biztosítottak; a Tanácstörvény, a tanácsok által

elfogadott szervezeti és működési szabályzatok. A tanácsok mindennapi munkájukban érvényesítik a párt politikáját, egyre fokozottabban fejezik ki az osztársadalmi érdeket, a dolgozók magukénak érzik a tanácsokat, mint a közügyek intézőit. A Tanácsaink, intézményeink képessé váltak a XI. kongresszus határozatának megfelelő magasabb színvonalu munkavégzésére, melynek kulcskérdése a párthatározatok hatékonyabb végrehajtása. A tanácsok pártirányításának, ellenőrzésének jelenlegi elvei beváltak, a kialakított irányítási rendszer megfelelő. Kivánatos a gyakorlatot jobban az elvekhez és az irányítási rendszer által nyújtott lehetőségekhez igazítani. Az Apparátusi Pártbizottság ehhez a munkához a kommunisták felkészítésével hatékonyan kíván hozzájárulni.

A tanácsi vezetők ismeretszintje a párthatározatokat illetően többszörösen differenciált, ez tapasztalható egyes vezetési szinteken és mélységi tagoltságban egyaránt. Általában kielégítő színvonalon ismerik és értik a pártkongresszusok, továbbá az MSZMP Központi Bizottsága által a nagyobb, átfogóbb kérdésekben hozott határozatokat.

A megyei, járási, városi, községi pártszervek határozatait a szinteknek megfelelően - a kölcsönös testületi képviselet lévén - a tanácsi vezetők megfelelően ismerik. Az ismeretek mélysége függ a vezetők adottságaitól, a fluktuációjuk gyakoriságától. Viszont nincs egységesen kialakult gyakorlat a tekintetben, hogy a helyi pártvezetők tájékoztatssák a tanácsi vezetőket a felsőbb pártszervektől kapott határozatokról, az abból adódó feladatokról. Zavarólag hat a munkában, hogy a

helyi határozatokat nem kapják meg írásban a tanács vezetői. A párthatározatok jobb megismerését, egységes értelmezésének megteremtését akadályozzák, hogy a nyilvánosan megjelenő párthatározatok egységes gyűjteménye nem áll rendelkezésükre. Továbbá az is, hogy a közzétett határozatokat /pl. pártfolyóiratokban, tájékoztatókban/ nem kezelik munkaokmányként.

A párthatározatok tükrözik a társadalmi, gazdasági, politikai, ideológiai valóságot, reális feladatokat határoznak meg. A tanácsi testületek és szerveik számára a pártszervek politikai döntései alapvetően két formában jelennek meg. Egyrészt mint konkrét párthatározatok, irányelvek és állásfoglalások. Másrészt a párt központi szervei által hozott határozatok jogszabályi formában mint állami feladatok. A megyei tanács és szervei rendeleteivel, határozataival, intézkedéseikkel szintén közvetítik az alsóbb szintű tanácsokhoz, szakigazgatási szervekhez a párthatározatokból adódó feladatokat.

Az egységes értelmezést és cselekvést zavarja, hogy mindekelőtt az alacsonyabb szintű jogforrások, végrehajtási utasítások, országos hatáskörű szervek állásfoglalásai, irányelvei, esetenként ellentmondanak a párthatározatok szellemének, esetenként hátráltatják azok dinamikusabb megvalósítását.

A tanácsi szervezetnek és szerveinek a munkája irányát meghatározzák az olyan megyei szintű párt és tanácsi határozatok, mint az elfogadott V. ötéves terv. A megyei tanács olyan intézkedési tervei mint a XI. pártkongresszus határozatának valóra váltásra készült, a kádereképzési és továbbképzési terv, stb. A párthatározatok jó végrehajtását szolgálják a nagy jelentőségű társadalompolitikai, gazdaságpolitikai határoza-

tok végrehajtására elkészített intézkedési tervek, cselekvési programok. A munkának akadályozó tényezői, hogy egyes tanácsai szervek és intézmények intézkedési tervei mechanikusak, a feltételekkel kevésbé számolók, néhány közülük elavult, azokat nem módosítják a változó feltételeknek megfelelően.

A hosszú távra szóló koncepciók megvalósításában esetenként kevés a kezdeményezés, helyenként hiányzik az öntevékenység, a folyamatos munka, s érvényesül a kampányszerűség.

A végrehajtás tanácsai ellenőrzése több formális elemet hordoz, előfordul, hogy évről-évre ismétlik az előző években tett megállapításokat.

Egyes határozatok helyi tanácsai döntéssé való alakítását akadályozzák, hogy a politikai döntések megvalósításának esetenként perspektivikusan sincs meg az anyagi feltétele. Egyes politikai döntések túl általánosak, óhajszerűek, hiányzik a konkrétság, a címzettség és a felelős megjelölése.

A tanácsok egész szervezetében általánosan elfogadott elv a párthatározatok hatékony megvalósításának követelménye, Szintén minden eredményében benne van a tanács munkája. Ezt tükrözik a tanácsai szervek munkatervei is. Testületi üléseiken rendszeresen tárgyalják az adott terület társadalmi, gazdasági és politikai kérdéseit, a lakosságot érintő fontosabb feladatokat. Vizsgálják a jogszabályok hatályosulását, rendszeresen beszámoltatják az alsóbb szintű tanácsai szervek, a szakigazgatási szervek vezetőit. Napirendre tűzik az egyes konkrét párthatározatok területen való megvalósítását. Pozitív, hogy a párt és tanácsai szervek munkájában a párhuzamosságok csökkentek.

A tanácsaink számottevő eredményeket értek el mindenekelőtt a társadalompolitikai, oktatási, gazdaságszervezői, területfejlesztési, lakosságellátási határozatok stb. megvalósításában. Ugyanakkor a megye szempontjából döntő mezőgazdasággal, élelmiszergazdasággal összefüggő gazdaságpolitikai feladatok megvalósítása szinte kizárólag a helyi pártszervekre hárulnak. A tanácsai szervek kénytelenek megelégedni a mezőgazdasági nagyüzemek tájékoztatásának passzív tudomásulvételével. Ez abból ered, hogy a tanácsoknak nincsenek megfelelő "jogosítványaik" a termelés-gazdálkodás ellenőrzésére, befolyásolására.

A párthatározatok végrehajtásának személyi feltételei alapvetően biztosítottak. Az apparátusunk a gyakorlatban bizonyítja, hogy érti a párt politikáját, s azt kész végrehajtani. A hatáskörök decentralizálásával járó feladatokat - esetenként jelentős erőfeszítések árán - képesek ellátni. Az egyes tanácsai, illetve szakigazgatási szervek apparátusának tevékenységében jelentős színvonalbeli különbségek vannak. Ennek alapvető okai a munkaszervezés fejlesztésének elhanyagolásában, az apparátus leterheltségének egyenetlenségében találhatók meg. Nem került sor a szükséges létszám átcsoportosításokra. A várakozással ellentétben nem erősödött még meg a szervező típusu államigazgatási munka. Nőttek a bürokratikus jelenségek. Egyes tanácsok szakigazgatási szervénél 75 %-tól 200 %-ig nőtt a papirforgalom, az aktagyártás. A testületi előterjesztések ma is terjedelmesek. Sok formális elem tapasztalható az alap, cél és utóvizsgálatok gyakorlatában. Még mindig tekintélyes mennyiségben gyűjtenek felelőseges statisztikai adatokat, s kérnek jelentéseket.

Az apparátus egyes tagjainál tapasztalható a jogszabályok szerepének eltulzása, s így előfordul a bürokratikus, életidegen ügyintézés.

Egyes tanácsi dolgozók fontos kérdéseket a helyi pártszervek megkerülésével, tájékoztatásuk elhanyagolásával, egyenesen azok álláspontjával ellentétesen intéztek. Komoly gond, hogy helyenként a párt- és tanácsi vezetők között a feladatok végrehajtásának értelmezésében, megítélésében tartósan eltérő vélemények vannak. Ennek olyan okai vannak, mint a közös értelmezés megoldatlansága, szemléletbeli különbségek, cselekvőkészségek eltérő foka, stb.

Az irányító pártszervek tevékenységében központi feladat a tanácsi munka demokratizmusának növelése, tömegkapcsolatuk fejlesztése, a testületi munka hatékonyságának növelése, továbbá a pártellenőrzés hatékonyságának javítása. A tanácsi vezetők beszámoltatása a párthatározatok végrehajtásáról még nem eléggé rendszeres, azt helyenként az esetlegesség jellemzi. A pártszervek egyre határozottabban lépnek fel a munkát gátló bürokratikus jelenségekkel szemben.

A tanácsi testületekben dolgozó kommunista vezetők, tanács-tagok a legtöbb esetben helyes és meggyőző érveléssel fogadtatják el a párthatározatokból adódó feladatokat. A helyi pártszervek még nem alakították ki mindenütt a kommunista tanácstagok tájékoztatásának egységes gyakorlatát.

Az Apparátusban dolgozó alapszervezetek az Apparátusi PB tevékenységi területén fokozatosan megtalálják az állami munka segítésében feladatkörüket. A pártszervezeteink rendelkezésére áll szinte valamennyi párthatározat, azokat a tanácsi vezetők,

ügyintézők rendelkezésére munkaokmányként kell rendelkezésre bocsájtani.

Még jobban megértetni a tanácsi munkát érintő párthatározatokat. A politikai döntések megvalósításának anyagi lehetőségeire tekintettel kell lenni.

Felül kell vizsgálni az alsóbbszintű tanácsainkat segítő ellenőrző gyakorlatot. Középpontba kell állítani a párthatározatok ismertetését, egységes értelmezését. A munka stílusbeli, munkamódszerbeli, szemléletbeli fogyatékoságai ellen intézkedni kell. Segítséget kell adni a még magasabb színvonalú tanácsi, államigazgatási munkához.

A párthatározatok végrehajtásának tanácsi előkészítésében, döntéshozatalban, a végrehajtásban található bürokratizmust meg kell szüntetni: az időszerűség biztosításával, a döntés előkészítés demokratizmusának növelésével, a végrehajtás állami fegyelmének fejlesztésével és alkalmazásával.

2. A káder és személyzeti munka, mint a végrehajtás fontos eszköze

A szocialista építés egyre bonyolultabb és egyre nagyobb hozzáértést, ügyszeretetet kívánó feladatai szükségessé teszik, hogy a káder és személyzeti munkát az előttünk álló követelményekhez igazítsuk és fejlesszük. A kádermunka a párt-politika érvényesülését, lényegében a párt vezető-, irányító szerepét jelenti. Különösen olyan körülmények között, amikor a párt vezető, irányító szerepe nem közvetlen eszközökkel, hanem elvi és közvetett módon, nagymértékben kádereink keresztül érvényesül.

Ez a fő alapelv motiválta a témában történt vizsgálódásaimat, melynek megállapításait az alábbiakban fogalmazom meg.

Fontosnak tartom azt a megállapítást, hogy a vizsgált területen /a vizsgált terület a Békés megyei tanácsok apparátusai, 1977. év/ megállapítható, hogy az MSZMP KB. 1973. novemberi határozatát, majd az azt követő 1979-es állami személyzeti munkáról szóló kormányhatározatot követően a párt és tanácsai szervek közötti kapcsolat e témában lényegesen javult. A hatáskörök érvényesülnek.

A kiválasztásban, mentesítéseknél, kitüntetések odaítélésénél, fegyelmi határozatok, vizsgálatok meghozatala előtti tevékenységben, majd azt követő határozathozatalban.

a. Vezetői utánpótlás helyzete

Az utánpótlás tervszerűbb biztosítására kezdeti lépések megkezdődtek. Ebből a szempontból érdemi segítséget nyújtott a Megyei Párt Végrehajtó Bizottsága elvi állásfoglalása, a feladatok tervszerűségével kapcsolatos határozata.

Ami az apparátusok összetételét illeti, a párttagok és párttonkivüliek aránya ugyyszólván változatlan. Az elsőszámu vezetők esetében /megyei osztályvezetők, városi tisztségviselők, járási hivatal elnök, elnökhelyettes, községi tisztségviselő/ a 3 %-ot alig haladja meg. A fiatalok helyzete sem változott lényegében, hiszen a 30 éven aluliak aránya a vezetésben változatlanul a 4-5 % között ingadozik.

Bár kielégítő, de az előbbiekhez képest fejlődést jelent, hogy a nők aránya a vezetésben általában 2-3 %-os emelkedést mutat, ezen belül a legkedvezőbb a helyzet 6 %-os emelkedéssel a községekben.

Korábban úgy értékelte a Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága, hogy a fiatalok és nők mellett a tanácsai testületekben, bizottságokban megfelelő számban vannak képviselve fizikai dolgozók. A káderpolitikai elveknek megfelelően céltudatos a törekvés arra, hogy a fizikai dolgozók köréből - az elmúlt évek gyakorlatától eltérően - többen kerüljenek tanácsai vezetői munkakörbe. Az alkalmasságot és egyéb feltételeket figyelembevéve községi tanácselnöki funkcióba való beállításukra van leginkább reális lehetőség. Így az elmúlt 2 év során bekövetkezett 7 községi tanácselnöki cseréből 5 esetben fizikai dolgozóra - elsősorban ipari szakmunkások - megválasztására került sor. Itt említem meg, hogy ez évben 4 ipari szakmunkást iskoláztunk be egyetemi előkészítő tanfolyamra, akikből a későbbiek során magasabb beosztású tanácsai vezetőket lehet nevelni.

A fentiekben vázolt arányok szükséges javítását elsősorban a tervszerű káderutánpótlással lehet biztosítani. Ez egyben a vezetéssel szemben támasztott egyik legfontosabb követelmény, amely fokozottan hangsúlyt kapott az MSZMP KB 1973. novemberi határozatában, az 1019-es kormányhatározatban.

E munkaterületen ütemesebb fejlődés az idézett határozatok megjelenése óta tapasztalható. Így: egyre több az olyan helyettesek száma, akiket bátran elő lehet léptetni elsőszámú vezetővé anélkül, hogy a feladatok végrehajtásában színvonal-, vagy egyéb módon visszaesés jelentkezne. A különböző okok folytán megüresedett vezetői munkaköröket mindinkább a tervszerű utánpótlásként számításba vett káderekből kiválasztva tudjuk betölteni.

A fejlődésben elért eredmény ma még nem kielégítő. Ez szintenként kisebb-nagyobb eltérést mutat. Kedvezőbb a fejlődés a megyénél, ezt követve a községeknél, hatékonyabb intézkedésre van szükség ugyanakkor a járásoknál és a városi tanácsoknál.

A hatáskörileg illetékes pártszervek vezetőivel gondosan felmértük a különböző okokból indokolt és várható vezetői személyi cseréket. Ugyancsak az ő segítségével dolgozták ki 1980-ig, 5 évre szóló káderutánpótlási tervünket, amelyben az alábbi fontosabb adatok szerepelnek: 36-40 fő várható vezetői személyi cserével szemben utánpótlásként 91 fő kiválasztására került sor. Ezek olyan személyek, akik a vezetői hármaskövetelményeknek megfelelnek, tervszerű politikai és szakmi képzéssel képességeiket tovább fejleszthetjük. A vezetésben foglalkoztatott nők aránya ösztanácsi szinten 15 %, ez az utánpótlási tervben 40 %. Ugyanez a fiatalok esetében 6 %, az utánpótlási tervben 36 %. /Lásd: 1. sz. melléklet./

A tervszerű kádergazdálkodás az alapja elsősorban, hogy az elkövetkezendő 3 év során /1980-ra/ jelentősen javuljon a vezetésben a nők és fiatalok aránya, oly módon, hogy ezek között biztosítsunk lehetőséget fizikai dolgozóknak is a vezetésbe való bekerülésére.

A korábbi időszakhoz viszonyítva az elmúlt 2 év során /1976-1977./ jelentős az előrelépés a megfelelő szakmunkaerő utánpótlásának biztosításában. Különböző főiskolákról és egyetemekről mintegy 35 fő került a tanácsi apparátusba. Ennek 30 %-a a megyénél vállalt munkát, a többi elsősorban a városoknál és járásoknál helyezkedett el. A szakmunkaerő utánpótlás legjelentősebb részét a Tanácsakadémia adja 82 fővel. Továbbra is

ez az intézmény bizonyul az utánpótlás legbiztosabb bázisának. A főiskolákról és egyetemekről érkező szerény utánpótlás biztosítása érdekében a személyzeti apparátusnak nagyon komoly erőfeszítést kell tennie. Ezek mellett természetesen más állami intézményektől és vállalatoktól -tehát külső szervektől - is érkezik utánpótlás a tanácsi szervezetbe. Jelentős segítség várható e területen az 1978. szeptember 1. napján beindult Államigazgatási Főiskolától. /Lásd: 3. sz. melléklet/

b. A dolgozók anyagi, erkölcsi helyzetének alakulása

Az utóbbi években a tanácsi dolgozók anyagi helyzetében általános javulás következett be. A korábbi béremelésekkel, az 1974. évi bérrendezéssel a bérek általánosan mintegy 30-35 %-kal növekedtek. Ezzel nagyrészen sikerült a bérfeszültséget feloldani. Ehhez a nagyobb összegű jutalmazás is hozzájárult. Mértékadó vélemények és tapasztalatok alapján arról lehet szólni, hogy a dolgozók döntő többsége az anyagi megbecsüléssel elégedett és a végzett munka minősége és mennyisége szerinti bérrendezést, a soronkívüli előléptetés és jutalmazás gyakorlatát igazságosnak tartja. Továbbra is kedvezően befolyásolja a dolgozók anyagi helyzetét a nagyobb összegű kedvezményes kölcsönök, hitelek folyósítása. Pl: a megyei apparátusban az elmúlt két év során 12 dolgozó részesült OTP lakásvásárlási kölcsönben. Az igynyújtott kedvezményes kölcsön - összesen 40 fő részére - meghaladja az 1 millió 200 ezer forintot. A lakásépítési kölcsönök több mint 50 %-át változatlanul fiatalok kapják.

Az anyagi elismerés mellett nagyon komoly ösztönzőerővel bír a dolgozók nevelése tekintetében, a helyesen alkalmazott erkölcsi megbecsülés. A korábbi időszakhoz képest szélesebb körben van lehetőségünk a jól végzett munka, a példamutató magatartás erkölcsi elismerésére. A korábban jelentkező szubjektív tévedéseket az Apparátusi Pártbizottság, szakszervezet, KISZ véleményeinek meghallgatásával mindinkább sikerült elkerülni. Helyes módszernek bizonyult, hogy a kormánykitüntetések odaítélésében a Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága, mint testület is állástfoglalt. Nem utólsósorban jobban érvényesítjük azt az elvet, hogy a dolgozóról ott, és azok alkossanak véleményt, akikkel együtt dolgozik, ahol mindennapi munkáját végzi.

A dolgozók anyagi és erkölcsi helyzetének további kedvező alakulása az egészségtelen fluktuációt valamennyi tanácsszinten lényegében megszüntette. A személyi változás összapparátusi szinten 2 év alatt nem érte el a 9 %-ot, lelassult 5 %-kal a nagyközségekben. Itt arra kell figyelni, hogy az 5 %-os mozgás megfelel-e az indokolt és szükséges minőségi cserének.

A különböző tanácsi apparátusban dolgozóknak változatlanul döntő többsége hűséggel viseltetik a szocialista társadalmi renddel szemben. Magánéletükben, a szocialista erkölcsi normákat igyekeznek megtartani, ezt igazolja az a körülmény is, hogy az egyes tanácsi szervek dolgozóinak erkölcsi szilárdsága, fegyelmi helyzete tovább javult. Az elmúlt 2 év során vezetőkkal és ügyintézőkkel szemben 27 esetben került sor fegyelmi büntetés kiszabására, amely az ügyintézői létszám 2 %-a.

Ezen belül 50 %-ban vezetőkkel szemben /községi vb titkárok/ kellett fegyelmi büntetést kiszabni. Ez nem a nagyságrend miatt érdemel említést, inkább azt igazolja, hogy velük szemben magasabbak az általános- és magatartásbeli követelmények. A fegyelmi vétségekre, elkövetésüknek megfelelően az alábbi sorrendet lehet felállítani: első helyen a hivatali kötelesség megszegése szerepel, majd ezt követi a méltatlan magatartás, és kisebb számban fordul elő a társadalmi tulajdon hűtlen kezelése.

c. Az oktatás, továbbképzés helyzete

A tanácsi munka korszerűsítését befolyásoló képesítettség színvonalának emelése, fejlesztése mellett egyik alapvető célkitűzés volt a politikai és szakmai képzettség, képzés kívánt összhangjának megteremtése. E kérdésben megállapítható, hogy megfelelő szintű a fejlődés, első számú vezetők /megyei osztályvezetők, városi tisztségviselők, járási hivatalelnökök és helyettesek, községi tanács tisztségviselők/ esetében. Megyei osztályvezetők, városi tisztségviselőknél mind a politikai, mind a szakmai végzettség megközelíti a 100 %-ot. A járási hivatalelnököknél, nagyközségi, de a községi tanácselnököknél is a politikai iskolai végzettségben jelentkezik a magasabb színvonal.

Amint az a statisztikai adatokból is kitűnik, a beosztott ügyintézők politikai képzettsége 20-25 %-ban a megyénél, a községeknél még ennél is jelentősebb mértékben elmarad az állami iskolai és szakmai képzettségtől. Ennek pótlására a jövőben hatékonyabb intézkedést kell tenni. /Lásd: 2. sz. melléklet/

Fejlődés mutatkozik az állami iskolai végzettség tekintetében is, mely főleg abban mérhető le, hogy az utóbbi 2 évben tovább emelkedett a főiskolát, egyetemet végzettek aránya. Így a munkakörben előírt végzettséggel a megyei osztályvezetők 90 %-a, a városi tanács vb titkárainak 100 %-a, a járási hivatalok elnökeinek és helyetteseinek 60 %-a, míg a községi tanács vb titkároknak 70 %-a rendelkezik. A járási hivatalvezetők, valamint a községi vb titkárok esetében mutatkozik a képesítésben lemaradottság. Járásoknál ez abból adódik, hogy a 10 fő vezetőből 4-nek főiskolai végzettsége van, s a képesítési előírások alapján csak egyetemi végzettség vehető figyelembe. Községi tanács vb titkároknál megjegyzem, hogy az országos átlagtól valamelyest gyengébb, azonban ez év végével elérjük a képesítés 80 %-át. Egy-két éven belül biztosítani fogjuk a 100 %-os képesítettséget. Lásd: Megyei Tanácshatározat

A szervezett oktatásban /1977/78. év politikai, állami, szakmai/ összesen 450 fő vesz részt. Ez a vezetők és ügyintézők 1/3-ad részét érinti. Ezen belül a nagyobb mértékű leterhelés a községekben jelentkezik. Ezzel kapcsolatban a tanácselnökök több esetben emeltek már kifogást, azonban ezeket figyelembevéve is hiba volna az oktatás ütemén csökkenteni. Ez több okból is indokolható. Így: a tanácsakadémiai képesítés gyorsított ütemű megszerzésére, amely 90 %-ban helyben történt, csak most volt lehetőség. Azt is figyelembe kellett venni, hogy a jogkörök leadásával a korszerűbb tanácsai ügyintézés az ütemesebb szakmai fejlesztés nélkül nem lett volna megoldható. Ugyanakkor a beiskolázásokat minden esetben az illetékes tanácselnökök egyetértésével végeztük el. A leterhelésből adódó prob-

lémákat a munka jobb szervezésével, a munkaidő helyes kihasználásával kívánt szintre lehet csökkenteni.

Közel egy évtizede, hogy folyamatosnak tekinthető a vezetők és ügyintézők szakmai továbbképzése. Az itt elért fejlődés nem kielégítő. Amint az ismert, a szakmai képzés és továbbképzés gazdái a funkcionális és ágazati főhatóságok. A tanácsok feladata döntően a szervezésben és végrehajtásban jelentkezik. A jó szervezést és végrehajtást több ok is nehezíti. Pl. a főhatóságok közötti koordináció hiánya, a tulszabályozás, vagy éppen a szabályozás hiánya, ebből eredő párhuzamosság, a képzés anyagának, rendjének, módszertanának hiánya, a feladatokra való felkészítés mellett, az új szakmai ismereti anyagok kívánt mértékű oktatásának hiánya, stb.

A szakmai képzés, továbbképzés fejlődését akadályozó tényezők a Minisztertanács Tanácsi Hivatala által ismertek, azok megszüntetésére az intézkedések folyamatban vannak.

A Békés megyei Tanács VB Oktatási és Továbbképző Intézete funkcióját jól oldja meg. Az intézményben történik a tanácsakadémiai levelező tagozatára beiskolázottak oktatása /113 fő/, míg a Pénzügyi és Számviteli Főiskolának 83 fős konzultációs központja működik itt. A tanácsakadémiai oktatás országosan is a legjobbak közé tartozik, ezt igazolják a jóval közepes feletti átlageredmények.

Az oktatási és továbbképző intézetek ma még korántsem állnak a tartalmi és szervezeti feladataik magaslatán. Az intézetek még nagyon keveset tettek a tanácsi munka korszerűsítéséért. A kutatási lehetőségek, a terület, adott. Gondosan kimunkált program szerint e tevékenységük feltétlenül fokozandó.

Többet kell tenniük pl. olyan témák feldolgozásában, mint egy járási hivatal, városi tanács szükséges létszámának, tudományosan megalapozott összetétele, a rendelkezésre álló politikailag, szakmailag magasan képzett emberek munka és alkotókedvének kihasználása. A továbbképzések alapos koordinálása.

d. A személyzeti apparátusban dolgozók munkája

A tanácsi szervezetben a vezetők személyzeti munkáját 31 fős személyzeti apparátus segíti, melynek osztályokra, csoportokra, személyzeti vezetőkre való tagozódása megfelel a jogszabályban előírt elveknek. A dolgozó 2/3-ad része függetlenül főfoglalkozásban látja el feladatát.

A korábbi években végrehajtott személycserék, a magasabb szintű politikai képzettség fokozása azt eredményezte, hogy a személyzeti feladatokban való közreműködés fejlődött, hatékonyabbá vált.

Megyei szakigazgatási szerveknél érezhetően a feladatokat jobban ott oldják meg, ahol az osztályvezetők munkáját függetlenített személyzeti vezető segíti. Kapcsolt munkakörök esetében nehezen érvényesíthető az az elv, amelyet a jogszabály is megerősít, hogy elsődlegesnek a személyzeti feladatok ellátását kell tekinteni.

A korábbi módszerekhez képest gyakrabban és hatékonyabban alkalmazzák azt a megoldást, hogy a személyzeti munkával kapcsolatos átfogó ellenőrzéseket előre kidolgozott programok alapján, a teljes személyzeti apparátus bevonásával végzik el. Megyei szakosztályoktól kezdve a községekig az ellenőrzés a vezetőket arra inspirálja, hogy ahol nem tettek eleget a személy-

zeti munkával kapcsolatos kötelezettségüknek, vagy nem biztosították a munka folyamatosságát, azt pótolni igyekezzenek. Ez volt tapasztalható elsősorban a minősítések elkészítésénél, továbbá a személyi nyilvántartások rendezésénél.

A személyzeti dolgozóknak hasznos tapasztalatot adtak további munkájukhoz a szomszédos városokban, járásban, községekben végzett ellenőrzések.

Az állapítható meg továbbá, hogy a korábban elfogadott elveknek megfelelően a személyzeti munka igényesebbé és színvonalasabbá vált. Javult az ellenőrzés. Mindezek kedvezően befolyásolták a személyzeti helyzet alakulását, ebben jelentős tényező a különböző szintű pártszervezetek és a tanácsai szervek - a már említett határozat szellemében történő - együttműködése.

Nagy jelentőségű, hogy a Megyei Párt Végrehajtó Bizottság önálló napirend keretében tárgyalta a tanácsok káderhelyzetét megyénkben. A jelentésben foglalt megállapítások hatékony segítséget adtak ahhoz, hogy Békés megyében a tanácsai szervek munkája a személyi feltételek javításával tovább korszerűsödött.

3. A tanácsi testületi munka

Bevezetőül néhány gondolatban az általános tanácsi funkciókról:

- "A megyei tanács az általános tanácsi feladatok ellátása mellett- funkciójából eredően - sajátos szerepe, hogy:
- érvényesíti a területükön a központi irányítást és képviselik a helyi tanácsok érdekeit, összehangolják mind a központi, mind a helyi célkitűzéseket a tanácsi és nem tanácsi szervekkel, ezáltal gondoskodik a területe és a települések arányos kiegyensúlyozott fejlődéséről;
 - az egyes településeken belül gazdaságosan nem szervezhető tevékenységekben a lakosság ellátásáról gondoskodik."

Lásd: Tanácstörvény az 1971. évi I. törvénynek a törvény végrehajtásáról szóló 11/1971./III.31./ Korm.sz. rendelet alapján készült Békés megyei Tanács és Szervei Szervezeti és Működési Szabályzata II. fejezet. 3. bekezdés.

A megyei tanács irányító, feladatmeghatározó tevékenysége jól érvényesül, meghatározó szerepe évről-évre szélesebb körű, és magasabb színvonalu. A tanácstestületek munkája a tanácstörvény alapján jó irányban fejlődött. Biztosítják a központi célkitűzések területi megvalósítását, jól képviselik és összegzik a helyi tanácsok érdekeit, megfelelően egyeztetik azokat a társadalmi, népgazdasági célkitűzésekkel. Tevékenységük törvényes.

A megyei tanács irányító munkájának legfontosabb eszközei az éves és a középtávu tervek, amelyeket különös gondossággal, sokoldalú egyeztetést követően fogadnak el a testületek. A tervekben helyesen határozzák meg területük fejlesztésének céljait

és mértékét, a helyi tanácsok tevékenységének fő irányvonalát. Alapvető követelmény, hogy a rendelkezésükre álló eszközöket minél hatékonyabban használják fel, területük erőforrásainak még jobb feltárásával.

A testületi irányítást, a tanácsülések színvonalát döntően befolyásolja az előterjesztések minősége. Többségük jó színvonalu, szakmailag megalapozott, a megyei irányítás szempontjából lényeges összefüggéseket tár fel. Az érdekelt tanácsai és nem tanácsai szervekkel többségét időben egyeztetik. Mind gyakrabban kéri a minisztériumok véleményét is. A tanácsülési anyagokat a végrehajtó bizottság előzetesen kritikusan megvitatják, többnyire azonban olyan időpontban, amikor már nincs kellő idő az észrevételeknek az előterjesztésben való érvényesítésére. Ezért a tanácsülésen hosszadalmas szóbeli kiegészítést kell tartani, ami néha érdemben is eltérő megállapításokat tartalmaz. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a tanácsülés előtt legalább 3 héttel célszerű a végrehajtó bizottságnak az előterjesztéseket megvitatnia.

A tanácsülések előkészítésében részt vesznek a tanács bizottságai. A tanácsülési anyagokat megtárgyalják a tanácstagai csoportok is, de gyakran túl későn kapják meg ahhoz, hogy érdemi részesei legyenek az előkészítésnek. Az viszont jó módszer, hogy a tanácstagai csoportok már jó előre a napirendre kerülő témában ellenőrzést végeznek, tájékozódnak. Az lenne a helyes gyakorlat, hogy a döntést nem igénylő, de a testület áttekintését, ellenőrzését jól szolgáló, tájékoztató jelentésekben adnánk számot időszerű kérdésekről.

Az előterjesztések számos hiányosságokat tartalmaznak:

pl: Egyes előterjesztések terjengősek, nehezen áttekinthetőek, túlzottan szakmai nyelvezetűek /különösen a gazdasági témák/, esetenként elemzés nélkül tartalmazzák az adatokat. Nem mindig reális a helyzetelemzés, a gondokat, a feszültségeket kevésbé tárja fel; gyakran leíró jellegűek; sokszor a korábbi határozatok teljesítését nem mutatják be, hiányzik a folyamatosság. Esetenként hiányos a koordináció, az érdekképviselői szervek véleményének megismerése és figyelembe vétele elmarad; az előkészítés során felmerülő eltérő álláspontokat nem tartalmazzák, amiatt is elmarad a reális alternatív megoldások kidolgozása. A társadalompolitikai szemlélet nem mindig hatja át az előterjesztéseket. Az előterjesztések egy része nem fogja át a helyi tanácsok tevékenységének differenciált elemzését. Esetenként a területi elv, az össztanácsi szemlélet hiánya is tapasztalható. Egyes határozattervezetek túl általánosak és nem eléggé előreutatóak; gyakori még az irreális "azonnal" és az "ellenőrizhetetlen", "folyamatos" határozat.

Az 1049/1970. /XII.6. Korm. sz. határozat alapján a megyei tanács hozzákezdett kidolgozni az egyes ágazatok fejlesztési koncepcióit. Ezek tartalma és elnevezése igen eltérő /pl. távlati terv, távlati irányelv, a fejlesztés hosszútávú koncepciója, távlati fejlesztési célkitűzések, távlati program./ Pozitív vonás, hogy a testületek komplex megközelítést igényelnek. Helyesen megkövetelik az ágazati tevékenység fő célkitűzéseinek, alapvető feladatainak megjelölését és ezzel összhangban a fejlesztési koncepció alakítását.

Ez viszont már több mint fejlesztési koncepció, helyesebb ezért egységesen ágazati hosszutávú programmak nevezni. E programok kimunkálása megfelelően egyeztetve van az illetékes pártbizottságokkal. Mégis, mint minden új törekvés, a hosszutávú programok kidolgozása is számos gondot mutat. A helyes törekvés felkészületlenül találta a minisztériumok egy részét, amelyek kevés segítséget, információt tudtak adni, esetenként a segítő készség is hiányzik. Nincs meg a szükséges összhang, az egyes ágazatok között. Az ágazati programok néha szem elől tévesztik a településhálózatfejlesztési tervben megfogalmazott követelményeket.

A megyei tanács munkája tervszerű. Napirendjeik többsége területünk fő kérdéseit, szerveink munkáját fogja át. A központi célkitűzéseket érvényesítve napirendre tűzzük az időszerű társadalompolitikai feladatokat /munkásság, nők, ifjúság helyzetének javítása/, átfogóan értékeljük az egyes ágazatok helyzetét.

A megyei tanácsülés jelentős politikai fórum. Ehhez - fontos feltételként - jól kialakult, rendszeres és egyre szélesebb körű a testület tájékoztatása minden, a megye életében jelentős eseményről. Kedvezőtlen azonban, hogy esetenként elmarad a tájékoztatás a tanács feladata- és hatáskörét érintő új jogszabályokról. A tanácsülések nyilvánosságának szervezésére intézkedés történt. Kialakult olyan helyes gyakorlat, hogy a napirend jellegétől függően szocialista brigádvezetőket meghívunk, járási, városi PB titkárait tanácskozási joggal. Kihelyezett tanácsüléseket isszervezünk termelő üzemekben. Pl: Mezőhegyesi Állami Gazdaság.

A megyei tanács munkáját alkotó légkör jellemzi. A tanácstagok többsége aktív, jól képviseli az őt megválasztó helyi tanácsot. Egy-egy előterjesztéshez átlagosan 6-7 tanácstag szól hozzá. A testületi tevékenység színvonalát hatékonyan segítik a tanácstagok egyre szélesebb körű területi és gyakorlati tapasztalatai. A tanácstagok egy része azonban nem kap elég segítséget a helyi tanácsok tisztségviselőitől.

Az érdemi tanácskozást gátolja: Elmélyült szakmai ismeretekkel rendelkező tanácstagok esetenként kiselőadást tartanak. A tanácstagi csoport nevében hangzik el a hozzászólás, emiatt háttérbe szorulhatnak az egyéni vélemények. A csoportok nevében elhangzó hozzászólások ugyan egyéni véleményeket is tükröznek, kizárólagossá tenni azonban helytelen ezt a módszert.

A tanács meghatározó, irányító szerepe optimálisan akkor érvényesül, ha a település a terület fontos kérdéseiben mindinkább nemcsak formálisan, hanem ténylegesen is a tanácstestület dönt.

A XI. kongresszuson is nyomatékosan megfogalmazódott, hogy a társadalom érdekét az szolgálja, ha az osztársadalmi érdekek elsődlegessége mellett minden esetben megvalósul a társadalmi, a csoport és az egyéni érdekek helyes összhangja. A gyakorlati tapasztalatok igazolják, hogy ennek biztosítására nem nagyon van alkalmasabb mód, mint az ügyek testületi ülésen való megvitatása, a döntések, az érdekek, álláspontok nyílt ütköztetése útján történő meghozatala. /Állam és Igazgatás Dr. Varga József írása 1976. 3. sz. 199. oldal./

A végrehajtó bizottságok nagy gondot fordítanak a tanács-

határozatok végrehajtására, a végrehajtás ellenőrzésére. A végrehajtó bizottság a tanácshatározat végrehajtására intézkedési tervet készít. A tisztségviselők tevékenységében is jobban előtérbe került a testületi döntések végrehajtásának szervezése és ellenőrzése. Ennek ellenére a határozatok végrehajtásának megszervezése, ellenőrzése és módszerei jelentősen elmaradnak az előkészítéstől. Vannak már jó kezdeményezések a bizottságok, tanácstagi csoportok bevonásával, de ez még korántsem eléggé tervszerű és szervezett. Helyenként a felelősök pl. nem számolnak be a határidőben a végrehajtásról. A beszámolók tartalmilag sok kívánni valót hagynak, nem értékelik pl. a határozatok végrehajtásának társadalmi, gazdasági hatásait, lakossági fogadtatását, kevéssé szembesítik az elért eredményeket a testület célkitűzéseivel. Az ellenőrzés egysíku, zömmel a felelősök jelentéseire támaszkodik.

A végrehajtás és ellenőrzés módszereit tovább szükséges szélesíteni, főként oly módon, hogy az előkészítésben közreműködők legyenek aktív részesei a végrehajtás ellenőrzésének is.

A tanács egyes szervei beszámoltatásának gyakorlata mindinkább kialakult. A szabályzatok előírásai azonban főként a beszámoltatás üteme, tartalma tekintetében még nem teljeskörűen érvényesülnek.

A végrehajtó bizottságok évente számot adnak munkájukról a beszámoló, illetőleg tájékoztató keretében. Ezek tartalma javuló. Fő hiányosságuk, hogy nem elég önkritikusak, a gondokat, kevéssé tárják fel. Következésképpen nem alapozzák meg a tanács iránymutató állásfoglalását. A beszámolókat a tanácsok

általában tudomásul veszik, de nem határozzák meg a végrehajtó bizottság tevékenységének további irányát és a tennivalókat. Hasonló a kép az átruházott hatáskörök gyakorlásának az ellenőrzésében.

A megyei tanács szervezeti és működési szabályzatát, a hatáskörök jelentős részének gyakorlását ruházta át a végrehajtó bizottságra. A gyakorlat nem teljesen indokolja az átruházás mértékét, ennek áttekintésére a további tapasztalatok birtokában indokolt visszatérni. Az átruházott hatáskörök gyakorlása felett még nem kielégítő a tanács ellenőrzése, a végrehajtó bizottságok számot adnak ugyan a hatáskörök gyakorlásáról, de a beszámolók jó része túl általános.

A megyei tanács társadalompolitikai ellenőrzése a szakigazgatási tevékenység felett még kevésbé bontakozott ki. Ilyen törekvést egy-egy osztályvezető, járási hivatali elnök beszámoltatása, a vb. titkárok beszámolóí alapján a hatósági tevékenység napirendre tűzése jelez. A kibontakozást gátolja, hogy a végrehajtó bizottságok beszámolóikban kevés figyelmet fordítanak a szakigazgatási szervezet egész munkájának értékelésére. Az ágazatok helyzetének értékelése nem mindig terjed ki az osztály irányító munkájának elemzésére.

A megyei tanács ellenőrzése még gyakran nem fogja át a nem tanácsai gazdasági szervek lakossági ellátó, szolgáltató tevékenységét. A nem tanácsai szervek beszámoltatásának a jog a tanácsot és a végrehajtó bizottságot illeti, a gyakorlatban - helyesen - ezzel a joggal zömmel a végrehajtó bizottságok élnek. A népképviseleti jelleg növelése azonban azt igényli, hogy a tanács ellenőrző szerepe ebben is növekedjék. Döntően

ugy, hogy a lakossági ellátás kérdéseinek bemutatása mindig térjen ki a nem tanácsi szervek ilyen irányu tevékenységének értékelésére is.

A végrehajtó bizottság feladata és jogállása

"A végrehajtó bizottság feladatai: a jogszabályok végrehajtása; az országos és a helyi érdek egybehangzott érvényesítése; az ágazati feladatok érvényesítése; a tanács üléseinek előkészítése; rendelkezéseinek végrehajtásának szervezése; szakigazgatási szervek és az alsóbbfoku végrehajtó bizottságok közvetlen irányítása; a tanácsi vállalatok felügyelete, a tanácsi intézmények irányítása, együttműködése a nem tanácsi szervekkel." Tt. 41. §. /1/ bek.

4. A Tanács bizottságai

A tanács feladatainak eredményesebb ellátására állandó vagy ideiglenes bizottságokat alakít. A bizottság beszámol működéséről a tanácsnak. A Bizottság javaslatokat, véleményeket, előkészíti, ellenőrző, összehangolt szerv.

Ennek keretében különösen:

- a/ Összehangolja a tanács működése területén mind az ágazaton belül, mind több ágazat közötti tevékenységet; intézkedéseket, kezdeményez, irányelveket dolgoz ki, és ajánlásokkal fordul az érdekelt tanácsi szervekhez.
- b/ Közreműködik a tanácsi és fejlesztési programok kidolgozásában, megvalósításában.

- c/ Véleményezi a tanács és végrehajtó bizottság elé kerülő fontosabb előterjesztéseket.
- d/ Figyelemmel kíséri és ellenőrzi a szakigazgatási szervek, valamint a tanácsi vállalatok és intézmények tevékenységét, tanulmányozza fejlesztésük lehetőségeit.
- e/ Ellenőrzi a tanács hatáskörébe tartozó kérdésekben a nem tanácsi - különösen a lakosság ellátásában résztvett - szervek tevékenységét.
- f/ Szervezi a lakosság közreműködését a tanácsi feladatok végrehajtásában. /Tt. 57. §./

A különböző testületek előtt önálló napirendként szerepelt a munkabizottságok és a tanácstagi csoportok tevékenységének témája. Saját célvizsgálatot is végeztem e témával kapcsolatban.

A bizottság munkáját a fokozódó aktivitás jellemzi, egyre tartalmasabb a tevékenységük. 10 bizottságból 7 beszámolt, évenként 15-20 érdemi javaslatuk van a testületek elé, növekszik a helyszíni ellenőrzéseik száma /1976-ban 19-1977-ben 29./ A községi bizottságok működése ennél jóval gyengébb.

Tény az is, hogy a sok bizottság, ennek következtében a koordináló tevékenység, egyre nehezebbé válik. A bizottságok szaporodása főleg egyes központi intézkedések hatására történik, azok végrehajtásáért. A tapasztalat azt mutatja, hogy az intézkedés realizálását hatékonyan nem segíti, mivel:

- sok a párhuzamosság;
- azonos személyek tagjai különböző munkabizottságoknak;
- nagyfoku elfoglaltságot jelent;

- felelősségérzet csökken;
- eredmény: a formalitás.

Mit kell tenni e tevékenység javításáért?

A helyes koordinációra való törekvés. Az érdekeltek esetenkénti összehívása, de csak az érdemi tárgyalásra. Konkrét javaslat kidolgozása, a megyei tanács választott tisztségviselői felé. Az összehívott munkabizottsági ülésekre a szakembereink alaposan készüljenek fel, rövidítve ezzel az értekezlet idejét. Lényegretörés! A felvetett kérdésekre pontos, alapos válasz.

A tanácstagok járási csoportjánál sem engedhetjük meg, hogy szerepük területi képviseleti jelleget öltjön. Ez csökkent a helyi tanácsok önállóságát és sérti a Megyei Tanács szerepét.

A megyei tanácstagok városkörnyéki csoportja alkalmas az egyes települések érdekeinek egyeztetésére, ezért felesleges külön koordinációs bizottság alakítása. /Pl. Békés, Békéscsaba város/

Több szakmai segítséget kell adni a munkabizottságoknak abban, hogy beszámolóik ne leíró jellegűek legyenek. A munkabizottsági beszámolók fogják át a teljes feladatkört és funkciót.

Munkabizottságaink nagy szerepet kapnak a távlati programok kidolgozásában. Munkájukat úgy kell segítenünk, /irányítanunk/, hogy a végrehajtás időarányos megvalósulásából, annak ellenőrzéséből vegyék ki részüket.

Az előterjesztés tartalmazza az előkészítés során felmerült lényeges eltérő álláspontokat. Jól bevált, széles körben követendő módszer, hogy a tanács bizottsága az előterjesztéshez - szóban vagy írásban - kiegészítést tesz, ismertetve az előterjesztést kiegészítő, vagy éppen attól eltérő megállapításait, javaslatát. E lehetőséggel élhetnek a tanácstagi csoportok is. Nem tanácsi gazdasági szerv beszámoltatásakor célszerű, ha a végrehajtó bizottság nyújt be kiegészítőt.

A határozati javaslatokat kellő alapossággal szükséges kidolgozni, figyelemmel arra, hogy a határozatok előremutatónan állapítják meg a legfontosabb feladatokat, megalapozottak és reálisak legyenek. Amikor a feltételek adottak, több döntési változatot is célszerű kimunkálni, bemutatva az egyes változatok várható hatásait, a mellette és ellene szóló érveket. A megyei szakigazgatási szervek mellett a határozatok rögzítsék a helyi tanácsok tennivalóit is. A végrehajtásban való közreműködésben és főképpen annak ellenőrzésében a tanácsbizottságok, a tanácstagi csoportok is kapjanak szerepet. E szerepüket a határozat konkrétan fogalmazza meg. A határozat - tartalmától függően - jelölje meg azokat a területeket, ahol a nem tanácsi szervekkel való együttműködés szükséges és azt is, hogy miként. A határozat, - az esetleges részhatáridők mellett - állapítsa meg a végrehajtásról történő beszámolás idejét.

Az alábbiakban egy munkabizottság tevékenységéről írok, mely a Békés megyei Tanács és gazdaságsszervező tevékenységében meghatározó jelentőséggel bír:

Az állami irányítás, az igazgatási és felügyeleti tevékenység a szocialista építés előtt álló feladatok megvalósításának fő eszközrendszerébe tartozik. Az MSZMP XI. kongresszusa - a tanácsokról alkotott törvénynek megfelelően - aláhuzta, hogy javítani kell a tanácsoknak a területi koordináló feladatukat. A társadalmi és gazdasági feladatok növekedése megkívánja az állami irányítás tartalmának, módszereinek és szervezetének állandó fejlődését.

Az elmúlt 8-9 év alatt az állami irányítás rendszere, tartalma és módszere megfelelően közvetítette a társadalmi és népgazdasági igényeket. A tanácsok testületi ülésen megfelelő gyakorisággal tűzik napirendre az ágazatot érintő főbb feladatokat.

A Megyei Tanács Termelési és Ellátási Bizottsága rendszeresen foglalkozik a lakosság ellátásával, termelési- és felvásárlási kérdésekkel, intézmények beszámoltatásával.

A párt a minisztériumok és a megyei tanácsi vezetők kapcsolattartásának bevált formája az évenkénti helyszíni feladategyeztető megbeszélése, az ágazatot érintő megyei tanácsi vezetők részére tartott negyedéves országos- és tájértekeztetek, gyakorlati bemutatók.

A megyei tanácsnak és végrehajtó bizottságának erkölcsi, politikai felelőssége van a megye mezőgazdasági termelése, az élelmiszeripari tevékenység irányában, illetve a megye lakosságának ellátásáért, a népgazdasági igények kielégítéséért.

A jelenlegi szabályozási rendszerben a politikai felelősség érvényesítéséhez nincs megfelelő hatásköre a tanácsnak és a végrehajtó bizottságnak. A központi akarat következetes meg-

valósítása érdekében meg kell találni azokat a módszereket, amelyekkel nem akadályozza a szövetkezet és vállalat működésében jól bevált demokratizmust, önkormányzatot, az önálló vállalati gazdálkodást, de biztosítani tudja a központi akarat érvényesítését. Olyan helyzetet kell teremteni, hogy operatív beavatkozás nélkül a vállalatoknál az állami akarat önkéntes követésének légkörét alakítja ki. Ehhez kellene igazítani a jogi szabályozást, a közgazdasági szabályozókat és eszközöket. Addig, amíg e kérdés rendeződik, a munkabizottságoknak jelentős szerepe van a kérdések rendezésében, a munkakapcsolat formálásában.

Az állami irányítás mellett kialakult és erősödött a társadalmi képviselői rendszer. A tsz-ek területi szövetségének munkája Békés megyében is jelentősen hozzájárult az állami irányítás hatékonyságának fejlődéséhez. Mikor funkcionálhat ez tökéletesebben? Akkor, ha a tanácsi és nem tanácsi szervezetek kötelességüknek tartják a bizottságok tevékenységét elősegíteni, javaslatait megvizsgálni, állásfoglalásaikat véleményezni a lehetőséghez mértén megvalósítani!

5. Az információs tevékenység és jelentősége

A politikai információs munka kiemelkedően fontos szerepet tölt be a párt tömegpolitikai munkájában.

Az információs tevékenység a tömegek és a pártvezetés közötti kapcsolat, a tömegekkel való mindennapi párbeszéd egyik nélkülözhetetlen formája. Így jelentős a szerepe a párt és a tanácsok kapcsolatában is.

Ennek megfelelően a politikai információ az elmúlt években a pártmunka szerves részévé vált, átfogja a politikai, a társadalmi élet egészét. Információs munka folyik a pártalapszervezetektől kezdve a Központi Bizottságig bezárólag.

A vezető szervek és testületek támaszkodnak az információra, a jelentésekben foglaltakat felhasználják a döntések előkészítésében, a határozatok végrehajtásának ellenőrzésében, és a tömegpolitikai munka során következő feladatainak kijelölésében.

Az információs tevékenység a pártalapszervezeti munkában is jól hasznosítható, segítséget jelenthet a politikai feladatok kijelölésénél, magyarázásánál és elfogadtatásánál. Eredményesen képviselni politikánkat csak úgy lehet, ha ismerjük a párt tagjai és a környezetünkben dolgozó pártonkívüliek véleményét, meggyőződését, azt a közeget, amelynek alakítására, vagy éppen megváltoztatására törekszünk.

A politikai információ tehát nem "csak jelentés", amelyet el kell juttatnunk a felsőbb szervekhez, hanem a dolgozók körében végzett hatékony politikai munka egyik feltétele, a pártmunka fontos része

Ennek tudatában kell foglalkoznunk minden szinten az információs munkával. Az apparátusi pártbizottság információs tevékenységét is ez az alapelv határozza meg.

A dolgozók hangulatának feltárása nem illetéktelen, vagy indokolatlan kíváncsiszkodás. Nyíltan kell és tanácsos megkérdezni az embereket és akkor őszinte válaszaikból megismerhetjük a valóságot. Ez viszont megkívánja, hogy a közhangulatot

valóságban, politikailag hitelesen, torzításmentesen tárjuk fel, idealizálás nélkül állapítsuk meg az emberek hangulatát, tudatosságuk fokát. Nem lehet helye sem az indokolatlan győzelmi jelentéseknek, de a hibák, a hiányosságok egyoldalú kiragadásának sem. Törekedni kell arra, hogy az információs jelentésekben kitűnjön: a különböző nézetek milyen csoportokra, rétegekre jellemzőek, férfiakra, nőkre, fiatalokra, idősebbekre, politikailag érdeklődőbb, vagy passzív emberekre, általánosak-e vagy egyediek.

A lehetőségek szerint jelezzük, hogy megfelelő informáltság birtokában, vagy annak hiányában hangzanak-e el a vélemények, továbbá azt is, hogy egy-egy konkrét intézkedés által érintett, vagy a témában nem érdekelt személyek véleményéről van-e szó. A politikai vezetés számára ugyanis az információ a véleménynyilvánítás szociális összetételétől és helyzetétől függően más és más következtetés levonására ad alkalmat.

E követelmények megkívánják, hogy az információs munkát politikailag felkészült, tájékozott, tapasztalt, elemzőkészséggel rendelkező, a területet jól ismerő, a dolgozókkal szoros kapcsolatot tartó, népszerű kommunisták lássák el.

A politikai információval fontosságának megfelelően folyamatosan foglalkoznak a pártszervek minden szinten.

A Központi Bizottság Titkársága a közelmúltban tekintette át a párton belüli információs munka helyzetét és megszabta a további feladatokat. Megállapította, hogy a pártvezetés informálásának jelenlegi rendszere és gyakorlata bevált, jól, hasznosan segíti a vezetést minden szinten; a pártszervek, a pártszervezetek információs munkája összhangban van a XI.

kongresszus határozataiból adódó követelményekkel; lényeges változásra nincs szükség.

A tevékenységet a határozatok és állásfoglalások szellemében értékelve tanácsi PB szinten is megállapíthatjuk, hogy alapszervezeteink többsége jól hasznosította a tömegekkel való párbeszéd e fontos jelzőrendszerét, ami azt bizonyítja, hogy alapszervezeteink vezetőségei felismerték e munka fontosságát, az információs felelősök képesek a munka ellátására. Jól hasznosítható észrevételeket juttattak el az Apparátusi Párt Végrehajtó Bizottságához, amelyek egy részét a helyi tanácsi politikai munkában hasznosítottunk, egy részét a hivatali munkában lehetett hasznosítani, egy részét továbbítottuk a Párt megyei Végrehajtó Bizottságához. Az alapelvnek megfelelően a "jelzőrendszer" jól funkcionál.

A felsőbb pártszervektől az Apparátusi Pártbizottsághoz, a Megyei Tanácshoz eljutott információkat, vagy a havi titkári értekezleteken, esetenként közvetlenül az információs tevékenységet ellátók révén közöltük az illetékesekkel. Így érvényesül az ugynevezett "párbeszéd" forma, az oda és visszajelzés így valósul meg.

Információs munkánkban az alábbi szemléletbeli és gyakorlati gondjaink jelentkeznek: Az információs munka a legtöbb alapszervezetnél reszortfeladat, noha elismerjük, hogy ez a tevékenység a tömegpolitikai munka szerves része, akkor a vele való foglalkozás az alapszervezet vezetősége együttes feladatának kellene, hogy legyen.

A munka reszortjellege, tehát szűk, lényegében egy személyre korlátozódó volta következtében a jelentésekben sokszor nem

a határozatok végrehajtását érintő, a politikánk gyakorlatát értékelő, azt alakító észrevételeket kapunk, hanem lényegtelen, erőltetett kérdésekkel találkozunk, amelyek megválaszolására nincs is lehetőség. Kevés a hivatali munkával, a gazdaságpolitikai tevékenységgel, a termeléssel összefüggő észrevétel.

A párttagok egy része köztük vezetők is - úgy vélekednek, hogy a vezetés fonákságait nem kell kitergetni, a tevékenységükkel összefüggő hangulati elemek nem tartoznak másra, tartanak attól, hogy majd a jelzett pozitív vagy negatív hangulati elemek arányán ítéli meg munkájukat a felsőbb politikai, állami vezetés. Ebben annak a veszélye rejlik, hogy elsorvasztja az egyébként tartalmaznak "ígérkező" közlörendszert.

Nem elég gyors, nem elég hatásos a jelzett észrevételekre történő reagálásunk /visszinformáció/ és intézkedésünk, ami azzal a veszéllyel jár, hogy az emberek úgy vélik, hogy véleményükkel nem foglalkozunk, az aktivitásuk felesleges.

Az információs munka továbbfejlesztésének lehetőségeit - javítását - az alábbiakban foglalnám össze, a cél érdekében, a kapcsolat javítása érdekében: A hivatali KISZ Bizottság, a Szakszervezeti Bizottság is hozza létre szervezeteiken belül az információs hálózatot. Ez újabb két "csatorna" mely szélesítené a vélemények kicserélésének lehetőségét. Bővül a közlörendszer.

Alapszervezeteink a politikai információs munkát tekintsék tömegkapcsolatuk fő módszerének, olyan mércének, amelyben kifejezésre jut, hogy mennyire ismerik az embereket foglalkoztató

kérdéseket, eredményeket és gondokat, a megoldandó feladatokat, a közhangulatot. A politikai információszerzést és hasznositást alapszervezeteink állítsák az elbeszélgetések alkalmával feltárt észrevételek és javaslatok megoldásának szolgálatába.

Az információk forrásául használják fel az alapszervezetek a felügyeleti és gazdasági vizsgálatokat, teremlési értekezleteket, gazdasági beszámolókat, a munkaértékeléseket.

A pártalapszervezetek kísérik figyelemmel és érzékelik el, hogy a feltárt észrevételekre a helyileg megtehető intézkedéseket az illetékesek késedelem nélkül tegyék meg.

Az információt végzők, hívják fel a párttagok, a dolgozók figyelmét a kérdéseikkel foglalkozó pártsajtóra, politikai és állami kiadványokra, rádió és televízió adásokra, cikkekre, tanulmányokra.

A visszajelzést, a reagálást teljesebbé, konkrétabbá kell tenni, tartani az ütemet az adódó kérdésekkel, megnézve az eredményeket. Csak így válik e tevékenység valóban tömegpolitikai munkává, így szolgálja a párt és a tanács kapcsolatát.

6. Az ellenőrzés és jelentősége a politikai döntések végrehajtásában

A Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kongresszusának határozata előírja, hogy "a társadalmi tulajdonban lévő eszközök gondosabb felhasználása, a közérdek érvényesítése megkívánja az állami, társadalmi ellenőrzés jelenlegi rendszerének fejlesztését". Kimondja, hogy a tanácsoknak "javítaniuk kell tevékeny-

ségüket a hatáskörükbe tartozó gazdasági, kulturális, egészségügyi és szociális intézmények irányításában, ellenőrzésében".
/Lásd: XI. kongresszus jkv. 471. oldal/

Az ellenőrzési rendszer a társadalmi, gazdasági előrehaladással együtt fejlődött. Az elmúlt két évtizedben kiépültek és megszilárdultak az ellenőrzési rendszer mai szervezeti keretei. Ahogy a szocialista állam társadalmi és gazdasági tevékenysége mind összetettebbé vált, úgy bővültek az állami- és társadalmi ellenőrzés funkciói. Fejlődésük az utóbbi évtizedben, a gazdaságirányítási rendszer tökéletesítését követően meggyorsult, és az ellenőrzési funkciók megváltoztak. A döntési szintek decentralizálása és ennek megfelelően a végrehajtásban a hatáskör és felelősség megnövekedése javította a helyi ellenőrzés feltételeit, ugyanakkor nagyobb követelményeket támasztott a belső ellenőrzéssel szemben. A különböző feladatokat ellátó intézmények és vállalatok irányításában a közvetett módszerek kerültek előtérbe. Ennek megfelelően a felügyeleti ellenőrzés is fejlődött, növekedett a központi ellenőrzés jelentősége. Jelenleg sok szerv és sokféle címen végez ellenőrzést. Ez az ellenőrzött szervekre nagy terhet ró. Az ellenőrzések hatásfoka nem mindig kielégítő. A munka tartalmilag, módszertanilag is időben nem eléggé összehangolt, a vizsgálatok esetenként kevésbé lényeges kérdésekre irányulnak, gyakran felszínesek. A vizsgálat megállapításai alapján nem mindig érvényesítik a felelősséget és tesznek olyan hatékony intézkedéseket, amelyek a feltárt hibák, hiányosságok megszüntetésére, hasonló helyzet megelőzésére erőteljes hatást gyakorolnának. A rendszeres ellenőrzés még nem vált minden szinten és

területen az irányító munka részévé. Az ellenőrzések tervszerűségének fokozása és koordinációjának erősítése, valamint az ellenőrzések megállapításainak jobb hasznosítása további intézkedést igényel.

a- A tanácsi ellenőrzés általános jellemzői:

A tanácsi szervezeten belül jól kialakult az ellenőrzés rendszere, az irányítás fontos része. Az ellenőrzés szerepe a tanácsi önállóság növekedésével fokozódik. Az ellenőrzés általában összehangolt, hatékonysága fejlődik. Biztosítja a központi, politikai és állami célkitűzések megvalósítását, a jogszabályok betartását és betarttatását. Segítő jellege következtében jelentős tényező a helyi tanácsok munkájának fejlesztésében. Az ellenőrzésben jelentős a tanácsi bizottságok, tanácstagok közreműködése, hasznos segítséget adnak a társadalmi és érdekképviselői szervek. A tanácsi szervezeten belüli sokirányú ellenőrzésben meghatározó a testületek szerepe. A testületek saját szerveik munkáját elsősorban a tervszerű beszámoltatás útján ellenőrzik. Az ellenőrzés a tanácsi tisztségviselők munkájának is mind fontosabb összetevője, amelyet főként beszámolattal valósítanak meg. Az ellenőrzést a formagazdagság jellemzi, jogilag szabályozottak, biztosítják a folyamatos, pontos és időben való megismerés lehetőségeit. A tanácsok rendszeresen ellenőrzik vállalkozásaikat, intézményeik munkáját. A tanácsi szerveknek jelentős szerepe van a nem tanácsi szervek irányában végzett ellenőrzéseikben is.

A Megyei Tanács szervezetén belül az ellenőrzési tevékenységben a meghatározó szerepet a felügyeleti vizsgálatok töltik

be. A megyei Végrehajtó Bizottság a vizsgálatok megtartását részletesen szabályozta. Öt éves vizsgálati programja a legfontosabb gazdasági, kulturális és társadalmi fejlesztési célok megvalósítását jól szolgálja. Elhatároltak a különböző vizsgálati típusok, a vizsgálati módszerek szabályozottak.

Az ellenőrző munka javítása érdekében tett intézkedések eredményeként javult a tervszerűség, a koordináció, a vizsgált szervek tevékenységéhez, sajátosságaihoz jobban igazodnak a kiválasztott témák, a helyes döntések előkészítéséhez sokoldalubb és alkalmasabb tájékoztatást nyújtanak, mint korábban. A megállapítások realizálásában számottevő eredményeket értek el. A feltárt hiányosságok okainak megszüntetésére tett intézkedések többsége jól szolgálja a célok elérését. A végrehajtás szervezése, a komplex felügyeleti vizsgálatok esetében javuló, az ágazati vizsgálatok tekintetében eltérő határfoku, az utó és célvizsgálatoknál kielégítő.

A megyei Végrehajtó Bizottság által szervezett vizsgálatok főbb hiányosságai a következők: nem eléggé hatékony a szakigazgatási szervek együttműködése; helyenként a vizsgálatok gyakoriak, más helyeken indokolatlanul ritkák, egyes vizsgálatok megállapításai nem eléggé számonkérőek, többször megtörténik, hogy nem eléggé következetes a felelősségre vonás.

b. A tanácsi intézmények ellenőrzése

A tervezés rendszere a népgazdasági és tanácsi tervek összehangolása a már kialakult gyakorlat szerint történik, nem megfelelő azonban a tervellenőrzés rendszeressége. A tervidőszakot követően a tervteljesítést áttekintik, azt időszakonként érté-

kelik, azonban az egyes fejlesztési célokra adott pénzeszközök felhasználásának ellenőrzése még nem mindig következetes.

A Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága éves programban határozza meg a helyi tanácsok és megyei intézmények ellenőrzésének rendjét. A helyi tanácsok szervezik az általuk fenntartott intézmények ellenőrzését. Az elmúlt időben a tanácsai költségvetési szervek száma Békés megyében 416-ra emelkedett. A költségvetési intézmények gazdálkodásának irányítása és ellenőrzése a pénzügyi, a szakmai irányítása és ellenőrzése pedig az ágazatilag illetékes tanácsai szakigazgatási szerv feladata. Községekben, nagyközségekben egységes szakigazgatási szerv végzi a pénzügyi irányítást, a szakmai irányítás pedig a járási hivataloknál jelentkezik. Az irányító tanács végrehajtó bizottsága a jogszabályok alapján évente köteles értékelni az ellenőrzés tapasztalatait. Az ellenőrzéssel kapcsolatos gondok az alábbiakban foglalhatók össze:

A költségvetési intézmények elsősorban lakossági igényeket elégítenek ki. Ebben meghatározó, hogy pénzeszközeiket rendeltetésszerűen, ésszerűen, a pénzügyi számviteli előírások betartásával használják-e fel. Az ellenőrzés jelenlegi gyakorlata szerint a pénzeszközök felhasználásának ellenőrzésében a pénzügyi szemlélet érvényesül és a belső ellenőrzés hiányosságai miatt ez is a számviteli jelleg irányában tolódik el. Nem sikerült komplexé tenni az ellenőrzést, vagyis az eszközök felhasználásának a szakmai oldalról történő ellenőrzését és értékelését, holott ez lenne az alapvető igény. Az intézményi ellenőrzés alapvető hiányossága, hogy az intézmények tekintetében egyes szakfelügyeletektől eltekintve nem biztosított

mindig az átfogó szakmai ágazati ellenőrzés. A pénzügyi ellenőrzés önmagában nem adhat képet arról, hogy hogyan teljesíti az intézmény feladatát, s azt az intézményi gazdálkodás miként szolgálja. Az irányító szervek koordináló szerepe nem elég hatékony, a funkcionális és ágazati szakigazgatási szervek tevékenységét illetően. Az ágazatokban továbbra is tapasztalható az elkülönült, az összehangolatlanirányítás több olyan elem, amely a szakmai tevékenység anyagi alátámasztását figyelmen kívül hagyja, vagy annak jelentőségét nem vizsgálja. A társadalmi tulajdon védelme továbbra is hiányos. A belső ellenőrzés megszervezése még sok helyen elmarad. Az ellenőrzésben résztvevők szakképzettsége, az alsóbb szinteken létszáma sem kielégítő. Az ellenőrzés minősége, hatékonysága sok kívánnivalót hagy maga után, mindenekelőtt járási és községi szinten.

c. A tanácsi vállalatok ellenőrzése

A 28 tanácsi vállalat a tulajdonosi ellenőrzés kialakult gyakorlata szerint két-három évenként sorakerülő komplex felügyeleti vizsgálatok során ellenőrzik, továbbá az éves pénzügyi, gazdasági tevékenység értékelése alapján. Figyelembe veszik az évközben elvégzett célellenőrzések tapasztalatait is. A komplex felügyeleti vizsgálatokat a megyei Végrehajtó Bizottság éves terve alapján bonyolítják le. Általában a pénzügyi osztály szervezi, koordinálja és a részjelentéseket összegzi. Az összegzésben a funkcionális ellenőrzés megállapításai dominálnak. A vizsgálatokban résztvevő szakigazgatási szervek együttműködése még nem kielégítő. A vizsgálatok általában a

vállalatok gazdasági tevékenységének eredményességére, a bizonylati és pénzügyi fegyelem betartására, a bér- és munkaügyi kérdések vizsgálatára irányulnak. Kezdeti lépéseket tettek a munka és üzemszervezés kérdéseinek vizsgálata tekintetében, de nem általános még az üzemi demokrácia, a vállalati szervezet és irányítás, a vállalati döntések hatékonyságának vizsgálata. Igen kevés az olyan vizsgálati összegzés, amelyben a vállalati irányítás, az ügyintézés, az üzemszervezés egyszerűsítése és hatékonyságának növekedésére tesznek javaslatot. A vizsgálatok realizálása érdekében a megállapításokat a szerv vezetőivel megtárgyalják, az intézkedésekre utasítást a tanácsi tisztségviselők adnak. E területen is tapasztalható, hogy a felelősségrevonás nem eléggé következetes. A hiányosságok feltárását nem követi mindenütt hatékony intézkedés. Általános gyakorlat, hogy az ellenőrzött szerv intézkedési terve készít a feltárt hiányosságok megszüntetésére. Esetenként előfordul, hogy a vizsgált szervek vezetői az ellenőrzés megállapításait vitatják. Elhangzanak olyan kifogások, hogy a felügyeleti vizsgálatok túl hosszú időt vesznek igénybe, túlzottan lekötik a szakmai, ügyintézői és ügyviteli apparátust.

A végrehajtó bizottságok a tanácsi vállalatok beszámoltatásakor a vállalati tevékenység megítélésénél a felügyeleti vizsgálatokra támaszkodnak. Szemléletű gond, hogy a komplex felügyeleti vizsgálatokkal szemben néha a téma és célvizsgálatok módszerét részesítik előnybe, amelyeknek különben az ellenőrzés rendszerében megvan a maguk szerepe.

4. d.) A tanácsi szervek munkájának hatósági ellenőrzése

A tanácsi szervek munkájának hatósági ellenőrzésében a

jogszabály jelentősen megnövelte a VB titkár szerepét, az ezirányú tevékenység kielégítően fejlődött. Az államigazgatási szervek 1976-ban 400.665 db ügyet intéztek el, s mintegy 1.150.000 határozatot hoztak. A növekedés a jogszabályi előírások teljesítéséből adódik. Az ügyek elintézésének átlagos határideje 16 nap. Az első fokon meghozott határozatok 1 %-át sem támadták meg az érintettek. A hatósági munka minőségének javítását segítette, hogy a tanácsok 18 komplex és 117 ágazati és 198 utóvizsgálatot tartottak a szakigazgatási szerveknél. E területen is igazolt az a tapasztalat, hogy a vizsgálatok tulzott mennyisége az ellenőrzések minőségének rovására megy. A vizsgálati tapasztalatok szerint megyénkben a törvényesség megfelelően érvényesül a dolgozók ügyeinek intézése során. Kedvező, hogy a decentralizált hatáskörök gyakorlása 1976-ra kiegyensúlyozottá vált, pl: építés-hatósági ügyek. Az ipari, kereskedelmi-hatósági felügyelet számottevően fejlődött, rendszeresebb a segítő, ellenőrző munka. A felügyeleti szervek bátrabban élnek a rendelkezésre álló szakciókkal, mint korábban. Az árellenőrzés még mindig nem éri el a kívánt színvonalat.

e.. A szövetkezetek állami törvényességi felügyelete, ellenőrzése

Mind az ágazati, mind a szövetkezeti törvényességi, felügyeleti ellenőrzéseket a fokozódó tervszerűség és rendszeresség jellemzi. Ennek ellenére sem az ágazati, sem a szövetkezeti törvényesség ellenőrzése nem eléggé hatékony, nem tekinthető komplexnek. Az ellenőrzések összehangolására - az ellen-

őrzésre jogosult 35 szerv között - megyei, járási, városi szinten nem eléggé rendszeres.

A szervezetek ellenőrzését a tanácsi szervek egymás között összehangolják. A megyei tanács, a PM. Bevételi Igazgatóság, a népi ellenőrzés ellenőrző tevékenységüket egyre inkább egyeztetik. A szervezeteknél a külső ellenőrzés rapszódikus, hol az egyik, hol a másik hatóság végez ellenőrzést. Ez a gazdálkodó szervek munkáját zavarja. Nincs megfelelő összehang a tanácsi, a területi szövetségek revizori irodája által végzett, továbbá az ellenőrző bizottságok által végzett vizsgálatok között sem. Az ellenőrzés színvonala, s tapasztalatainak hasznosítása esetenként és helyenként jelentősen eltér. A vizsgálatok sokszor csak kisebb súlyú fogyatékokat tárnak fel. A tanácsi szervek szervezetekkel kapcsolatos törvényességi felügyeleti vizsgálatai esetenként formálisak, a tartalmi kérdések ellenőrzése háttérbe szorul. A szervezetek törvényességi felügyelete során többször vita támad akkörül, hogy a tanácsi szerv milyen kérdéseket ellenőrizhet. A tanácsi szervek többször úgy ítélik meg, hogy a jogszabályban biztosított jogosítványaik, szankcionális lehetőségeik nem kielégítőek, s nem eléggé differenciáltak. Ugyanakkor többször előfordul az is, hogy a tanácsi szervek nem élnek eléggé az egyébként rendelkezésükre álló jogosítványokkal. E tekintetben az utóbbi időben kedvező változások tapasztalhatók, a Megyei Tanács és szervei határozott intézkedéseket tettek a termelés szervezési feladatok megoldása érdekében. Gond, hogy a tsz. szövetségek revizori irodái által végzett vizsgálatok anyagainak átadásával kapcsolatos viták mindmáig nem fejeződtek be.

7. A tömegek bevonásának szükségsszerűsége a párt és a tanácsok feladata a népképviseleti, az önkormányzati tevékenység további fejlesztésében

A népképviseleti demokrácia fejlesztésének alapvető formája a tanácsoknál a tanácstestületek hatékony munkája. Ennek erőteljesebb fejlődését az objektív tényezők mellett többféle a gondolkodásban, felfogásban kialakult szubjektív tényező is nehezíti.

Erőteljesen került előtérbe a gondolkodásban az állammal szembeni igényeket tápláló felfogás, és jelentősen háttérbe szorult a józan realitások iránti hajlam, különösen a gazdasági kérdésekben. Ennek erősödése megosztottságot teremt, mert egyik oldalon csoportosul az igényeket támasztó lakosság, vagy a helyi tanács, a másik oldalon a gazdasági lehetőségek hiányában az igényeket elutasító helyi tanács, vagy magasabb szintű tanács.

Ez a jelenség a tanácstagok magatartásában is megfigyelhető amikor azt tapasztaljuk, hogy a tanácstagok bizonyos hányada passzív magatartást tanusít a fő kérdések vitájánál a döntések kialakítása során, ugyanakkor ugyanezek a tanácstagok felfokozottan tevékenykednek az interpellációknál. Ez addig helyes, hogy a választók megbízatásainak tesznek eleget, de a gondot az okozza, hogy az ilyen tanácstagok aktivitása megreked a résztvékenységnél és nem emelkedik fel a közösség egészének átfogó érdekeit képviselő, alkotó jellegű gondolkodáshoz. A népképviselet fejlődésének egyik útja tehát, hogy az egész közösség érdekeit kifejező érdekezésszerűség képviselése legyen erősebb az eltérő részérdekek képviselésénél.

Erőteljesen kialakult szemlélet, hogy a testületi ülések tartalmi előkészítése csak a tanácsi vezetők és az apparátus feladata. A szocialista demokratizmust erősíteni, s ezért arra kellene törekedni, hogy a tanácsok működésének tartalma jobban a tanácstagok tevékenységéből eredjen. Ehhez emelni kellene a tanácsülések előkészítésében, főleg a tanács-határozatok tervezetének kidolgozásában a tanácstagok részvételének arányát. A lehetőségek többféle vonatkozásban megvannak, így a tanácson belül kiépült szervezeti rendszer /bizottságok, tanácstagi csoportok, a tanácstag által összehívható választói gyűlés/, a tanácson kívül pedig a meglévő közösségi formák felhasználása, mint például falugyűlések, lakóhelyi közösségek, társadalmi szervek jobb bekapcsolódása a népképviseleti munkába a tanácstagok útján. Ezzel a közvetlen demokráciában rejlő erők is jobban felhasználhatók.

A tanácsülések nyilvánosak, de nyilvánosságuk a gyakorlatban nem érvényesül, elsősorban a szervezési hiányosságok miatt. A szocialista demokratizmust szolgálná a tanácsülések nagyobb nyilvánosságának szervezése, a napirendtől függően, különösen a társadalmi szervezetek, a nem tanácsi szervek vezetőinek, a lakosságnak, az üzemek, mezőgazdasági termelőszövetkezetek szocialista brigádjai vezetőinek meghívásával, akik szót kaphatnak a tanácsüléseken, ehhez a jogi lehetőségek megvannak.

A népképviselet meghatározó szerepe akkor érvényesül igazán, ha a fontos kérdésekben nemcsak formálisan, hanem ténylegesen is a tanácstestület dönt. A különböző érdekek helyes összhangjának megteremtéséhez nem igen van más alkalmasabb mód, mint

az ügyek testületi ülésen való megvitatása. A testületek érdemi munkájának fejlődése összefügg azzal is, hogy a tanácsi szervezetben jobban érvényesüljön a demokratikus-centralizmus. Fontos tennivaló tehát a döntési mechanizmus javítása. Ennek több módja lehetséges, de a legfontosabbnak tartom egyrészt, hogy a tanácstag ne a tanácsülésen találkozzon először az előterjesztéssel, másrészt ha reális társadalmi alapja van, lehetőleg két vagy több döntési változat kerüljön a testület elé. Ehhez a vezetők és az apparátus szemléletét kell megváltoztatni. Ugyanis még érvényesül az a negatív hatás a módszerekben, hogy a testületi elv bizonyos fokig háttérbe szorul, csak az előterjesztés szerinti döntést szorgalmazzák, s így azután a gyakorlatra az jellemző, hogy a testületek döntéseiben elsődlegesen és alapvetően a vezetés és az apparátus akarata jelenik meg. Azt a félelmet, tartózkodást kellene leküzdeni, amely az eredetileg kialakított javaslatoktól eltérő döntések lehetőségeivel szemben tapasztalható. A népképviseleti szerepkör erősödésének kiemelt fontosságú területe a tanács testületi ellenőrző munkájának fejlesztése. A testületi tevékenységnek ez a leggyengébb pontja, az ellenőrzés és módszerei még az előkészítés módszereitől is elmaradnak. Rendszerint formálisak, egysíkúak, főleg a felelősök jelentéseire támaszkodnak. A hatékonyabb ellenőrzést több szemléletbeli tényező nehezíti, pl.: a testületeknél döntéscentrikus felfogás érvényesül, a végrehajtást már nem tekintik a döntési folyamat részének, s így az ellenőrzés is háttérbe szorul, többlet munkatehernek minősítik az ellenőrzést, az önállóság ellen ható tényezőnek is értelmezik. Kivánatos tehát a szem-

lélet megváltoztatása, a tanács következetesen kérje számon határozatainak végrehajtását és ellenőrizze a meglévő szervezet-rendszer jó felhasználásával.

Hasonló a helyzet a tanácsok társadalompolitikai ellenőrzésében a szakigazgatási tevékenység felett. A szakigazgatási szervek feletti népképviseleti ellenőrzést ugyancsak több tényező hátráltatja, így pl: a szakmai és politikai elemek arányai a döntésekben felveti a szakszerűség és demokrácia kérdéseit, a testület és az apparátusviszonyát, az apparátus jobban tiszteli a felsőbb szervek utasításait, mint a tanács döntéseit, egyes központi szervek részéről olyan törekvés van, hogy a népképviselettől független apparátust hozzon létre, az apparátus egy része nem szívesen tárja fel a testület előtt a problémák sokoldalúságát, vagy a belső problémákat. Az is gond, hogy a testületi ellenőrzés feltételeit azok teremtik meg, akiket ellenőriznek, stb. Itt is tehát szemléletbeli változtatásokra, a tudat fejlődésére, átalakulására van szükség. Jól felhasználható lehetne a testületeknél a lakosság véleménye is az apparátus munkájáról.

Népképviseleti rendszerünknek a tanácstagok munkájában megvalósuló működési tapasztalatai meglehetősen vegyes benyomásokat mutatnak. A tanácstagok egyéni felkészüléséhez általában minden feltétel biztosított. Rendelkezésükre állnak mindazok az összegezett információk, melyek alapján a döntés egy-egy konkrét kérdésben meghozható. Mindezek mellett is megállapítható, hogy az informálás további bővítése, szélesítése kedvezően érintené a tanácstagok felkészülését, s így a testületben végzett munkáját, valamint a választókkal való

szinvonalasabb kapcsolatot. Ennek kapcsán a tanácsstagoknak a döntések meghozatalában való részvétele is megalapozottabbá válna.

Kétségtelen tény az, hogy a párton belüli demokrácia kisu-gárzik a társadalmi élet minden területére, így találkozhatunk a pártdemokrácia elveinek megvalósulásával az államéletben is. Ennek sok pozitív hatása mellett meg kell említeni egy félre-értelmezést is, mely a tanácsstagi csoportmunkában erőteljesen jelentkezik. Elharapódzott és ma már szinte egyöntetűvé vált, hogy a megyei tanácsstagi csoportüléseken elfogadott közös állásfoglalás tolmácsolásán túlmenően a tanácsstagok sem egyéni véleményüket, sem esetleges ellenvéleményüknek a testületi munkában nem adnak hangot. Ez abból az alapvető félreértésből adódik, hogy egyesek összekeverik a pártszervezetekben meghozott döntésekhez és a tanácsstagi csoportüléseken született állásfoglalásokhoz való kötöttséget. Az utóbb említett állásfoglalások a csoport tagjait nem kötik, ellenvéleményt elsősorban a megyei tanácsülésen, de más fórumon is ki lehet és kell fejteni. Az egyébként helyes célokat /pl. helyi érdekek összehangolása stb/ szolgáló tanácsstagi csoportmunka színvonalának emelését szolgálná a fentiekben jelzett félreértés, illetve félre értelmezés tisztázása a fejekben.

A tanácsstagoknak a választóikkal való - a jelenleginél sü-rübb, rendszeresebb találkozója - nagyban elősegítené az állam-élet demokratikus fejlődését. A jelenlegi jogszabályi rendelkezés csupán a kötelezettség oldalról lezárt, de a tanácsstag lehetőségeit illetően semmilyen korlátozó rendelkezést nem tartalmaz.

A beszámolóknál jelenleg gond, hogy egyes tanácsstagok szívesen megfélelkeznek a beszámolóról és nem egy esetben az igazgatást végző apparátusnak kell a beszámolóhoz a megfelelő ösztönzést megadni. A tanácsstagok rendelkezésére álló éves munkatervéből könnyű előre megállapítani azokat a témákat, melyek megtárgyalása előtt indokoltnak tűnik a választókkal való elbeszélgetés, álláspontjuk megismerése, illetve fordítva, egy meghozott tanácsi döntésnek a választókkal való megismertetése. Így minden választójoggal rendelkező állampolgár a ciklus ideje alatt is érezné a kapcsolat és a kapcsolattartás tényét.

Mind a beszámolónál, mind a tájékoztatással kapcsolatos előbbiekben jelzett probléma részben visszavezethetők arra is, hogy megfelelő-e kiválasztási rendszerünk, valóban az arra leginkább alkalmasak képviselik-e a választókat egy-egy testületben. Felül kellene vizsgálnunk, hogy meddig terjed a testületek összetételét is befolyásoló statisztika mindenhatósága, s ettől kezdve kell szakítanunk azzal már a jelölésnél. A politikai feltételek megérttek már ahhoz, hogy a jelölés gyakorlatában is tovább növekedjék a demokratizmus a kettős, illetve a többes jelölések körének szélesítésével. Elsősorban arra gondolok, hogy az üzemek, kollektívák tegyenek ilyen javaslatokat a jelölőgyűléseken. Ennek gyakorlati lehetőségei megfelelő politikai előkészítő munkával megteremthetők. Itt és ehhez elengedhetetlen a párt és a tanács vezetőinek átgondolt, megfontolt javaslattevő munkakapcsolata.

A közvetlen demokráciában a jelenlegi formák kihasználása és tartalmasabbá tétele mellett a jövőben sokkal nagyobb gondot

kell fordítani az állampolgároknak a jogalkotás folyamatában való közvetlen részvételi lehetőségeire is. Ennek jelentősége a közvetlen demokrácia megvalósulása mellett az, hogy a törvénytervezet társadalmi vitája után már kisebb a társadalmon belüli megosztottság - a jogszabály célját és értelmébe egyértelművé tettük - és így ténylegesen megvalósulhat az állampolgárok önkéntes jog követése.

A jogalkotásban a törvény legmagasabb rendősége kétféle követelménynek tesz eleget. Egyrészt ilyen magas szintű jogszabállyal kell az állampolgárok alapvető jogait és kötelezettségeit rendezni, másrészt ez előbbiekre figyelemmel az állami szervek működésének legfőbb szabályainak ilyen szinten történő rendezése az állampolgárok számára garanciát is jelent. Éppen ezért gondosan kell megválasztanunk azokat a kérdéseket, melyek lerendezése törvényi szintet kíván, de ezt a kört tovább kell szűkíteni. A társadalmi vitától várt társadalmi információt csak akkor kaphatjuk meg, ha a közvélemény olyan kérdésekben nyilvánít véleményt, melyet közvetlenül ismert és tapasztalt. Egyértelmű ugyanis az, hogy csupán formai lenne és kedvezőtlen politikai hatása volna, ha - egyébként garanciális értékű - olyan törvénytervezeteket /pl. polgári per/ bocsátanánk társadalmi vitára, melyekkel kapcsolatosan társadalmi vitát eleve nem várhatók, s így felhasználható véleményt sem kaphatunk. A társadalmi vita erőltetése az intézmény teljes kifulladásához vezetne és végül akkor sem kapnánk értékes információt, amikor pedig a társadalomnak volna az adott kérdésben véleménye. Az állami munka szerves része a helyi jogalkotás is. Itt sem szabad félnünk pl. az adott terület lakosságának éle-

tét érintő alapvető szabályok-tanácsrendelete - előzetes társadalmi vitától. Egy-egy állattartási, köztisztasági, temetkezési stb. tanácsrendelet az állampolgárok előzetes véleményének kikérése után realizálódhat csak igazán. Le kell győznünk az ujtól való huzódozást, a több munkától, szervezési alkotás társadalmi bázisának szélesítése, a jogszabály nyilvános vitái, a jogalkotás kollektív előkészítése természetesen magában foglalja a társadalmi szervezetek véleménynyilvánításának lehetőségét is.

A jogalkotásban való állampolgári részvétellel még nem merül ki az állampolgároknak a közügyekben való részvétele. Igen jelentős az a demokratikus fórum, melyet - bizonyos községnagyságig - a falugyűlés képvisel. A falugyűlések megszervezése elsősorban lehetőség, mellyel még nem, vagy nem jól élünk mindenütt.

Alapvetően fontosnak látszik két kérdés vizsgálat: az egyik, hogy mi az az optimális lélekszám, mellynél a falugyűlés döntésre alkalmas létszámmal még összehívható; a másik pedig, hogy döntési jogosultság nélkül szabad-e ettől a jogintézménytől eredményt várni.

Az első kérdés feltétlenül további kutatásokat igényel, közelítő pontossággal 1000 fő lélekszámig tűnik - eddigi tapasztalatom szerint - funkcionálható, döntésre alkalmas testületnek a falugyűlés.

A másik kérdés egyértelműen megválaszolható: A falugyűlés döntési jogosultság nélkül nem teljes, gyakran csak formális a gyakorlatban. A falugyűlésnek döntési jogokat kellene biztosítanunk mégpedig úgy, hogy vagy központosilag előírni, hogy

mely kérdéseket kell falugyűléseken megtárgyalni úgy, hogy az ott született döntés mindenkire kötelező erejű, vagy a községi tanácsoknak kell megadni azt a lehetőséget, hogy bizonyos kérdésekben a falugyűlést kérjük fel döntés meghozatalára. Az utóbbi megoldás látszik célszerűnek, mert a népképviselőkre bizná ennek a kérdésnek az eldöntését is. Természetesen a két megoldási mód kombinatív /vegyes/ alkalmazására is sor kerülhet. A nagyobb lélekszámú községeknél már ez a forma nem oldható meg, s ezt leginkább a részfalugyűlések problémáin lehet lemérni. A megjelenési arány alacsony, így információ gyűjtésre nem eléggé alkalmas a részfalugyűlés mai formájában.

A falugyűlés a közvetlen demokrácia egyik legéletrevalóbb formája. Célunk csak az lehet, hogy tartalmi változtatásokkal, az állampolgárok elé tényleges alternatívák állításával lehelyezzünk életet ebbe a jelenleg meglehetősen vegetáló formációba. Az állampolgároknak a közügyekben való részvételére még nagyon sok kihasználatlan lehetőségük van. Ilyen lehet a különböző gazdasági egységeknél lezajló termelési tanácskozás, szabad pártnap, brigádgyűlések, szocialista brigádvezetők tanácskozása.

A lényeg azonban mindenütt egy: az állampolgároktól valóban szükséges információkat reális körülmények között /megfelelő számú jelenlét/ érdemi jellegű kérdésekben és, ahol arra lehetőség van, /falugyűlés/, döntésként kérjük, mert a szocialista demokrácia kinőtte már gyerekcipőit, a továbblépés érdekében tartalmi változásokra van szükség - nem mondva le természetesen a formai eszközök szélesítéséről - a szocialista demokrácia mind teljesebb kifejlődése érdekében.

Az állampolgárok közéleti érdeklődését és a közvetlen demokrácia erősödését jellemzi, hogy 1973-75 között Békés megyében a különböző párt és tanácsi rendezvényeken csaknem 20000 közérdekű javaslat, bejelentés hangzott el. /Ehhez képest elenyésző /450/ az egyéni sérelmek orvoslására irányuló panaszok száma/ Nyilvánvaló, hogy ebben a párt, a tanácsi szervek iránti bizalom is kifejezésre jut, ezért rendkívül nagy politikai jelentősége van annak, hogy a párt és a tanácsi szervek hogyan viszonyulnak a közérdekű javaslatokhoz és a bejelentésekhez. Ma már a közérdekű bejelentések és javaslatok intézése valamennyi tanácsi szint homlokterébe áll. Komoly erőfeszítéseket tesznek azért, hogy a reális kezdeményezések a lakosság megelégedésére megvalósuljanak. Feltétlenül szükséges azonban, hogy a tanácsok a jövőben még szélesebb körben keressék a különböző létesítmények megvalósítását biztosító közös fedezeti források lehetőségeit. Itt nemcsak a tanácsok és a tanács alá nem rendelt szervek anyagi erejének összehangolására gondolok, hanem azokra az esetekre is, amikor a tanács nem rendelkezik valamely célra anyagi eszközökkel, de a területén működő, tanácsi irányítás alatt nem álló szervezeteknek, vállalatoknak, üzemeknek van ilyen célra fordítható pénzük, vagy egyéb anyagi eszközük. A koordinációban elengedhetetlen a politikai és tanácsi vezetés agitativ, operativ együttes munkája.

Fontos az is, hogy a javaslatok nyomán megvalósításra váró feladatok végrehajtását még szélesebb társadalmi alapokra helyezzük, hiszen joggal feltételezhetjük, hogy a lakosság szívesen közreműködik az általa tett javaslatok megvalósításában. Ezen a téren az eddiginél hatékonyabban kell építeni a Hazafias

Népfrontra, valamint az egyes tömegszervezetekre.

Igen lényeges kérdés az állampolgárok tájékoztatása az általuk tett javaslatok sorsáról. Mivel a kezdeményezések megvalósítása az esetek nagy százalékában több évre szóló feladatot jelent, arra kell törekedni, hogy a lakosság tájékoztatása ne kampányszerű, hanem folyamatos legyen.

Annak ellenére, hogy a közérdekű bejelentések és javaslatok számához viszonyítva az egyéni sérelmek orvoslására irányuló panaszok aránya nem jelentős /2,6 %/ helyes, hogy a tanácsok felismerték az egyéni panaszok közmegelégedésre történő megoldásában rejlő politikai hatást és ennek megfelelően foglalkoznak ezzel a kérdéskörrel. Ugyancsak ezen a területen a demokratizmus és az ügyfél-centralikusság bizonyos torzulásával is találkozunk, Közismert, hogy a párt és a tanácsi szervek mennyi munkaidőt töltenek el az unos-untalan panaszkodó, vélt igazukat a legkülönbözőbb párt, állami- és tömegkommunikációs szerveknél kereső ügyfelekkel, akiknek ügyét lehetetlen lezárni, mert az elutasító döntésbe nem hajlandók belenyugodni. Az ilyen ügyfelekkel szemben az államigazgatási szervek gyakorlatilag nem rendelkeznek megfelelő eszközökkel.

Esetenként még találkozunk olyan megalpozatlan nézetekkel, véleményekkel, amelyek a párt vezető szerepét "féltik" a munkahelyi demokrácia fejlesztésétől. Az államélet fejlesztése szempontjából nem közömbös, hogy az államigazgatásban, a közhivatalokban miként érvényesül a munkahelyi demokrácia. Az a tény, hogy az állami hivatalokban szűkebbek a munkahelyi demokrácia érvényesülésének keretei, többen úgy értékelik, hogy nincs is lehetőség, illetve szükség annak fejlesztésére. Való igaz,

hogy egy hierarchikus szervezetben kevesebb lehetőség van a munkahelyi demokrácia intézményrendszerének kifejlesztésére. Ennek ellenére ezen a területen is szükséges a demokratikus vélemény-nyilvánítás, a beleszólás lehetőségeinek bővítése, a meglévő formák tartalmi továbbfejlesztése.

A munkahelyi demokrácia színvonala szempontjából meghatározó jelentőségű a hivatali pártbizottságok, alapszervezetek működése. Ezen politikai szervezetek működésére azonban nem tekinthetünk úgy, hogy csupán ezek fórumai alkalmasak és csupán a párttagság elég érett a felelősségteljes vélemény-nyilvánításra. - Különösen egy olyan szervezetben, mint a megyei tanács, ahol a dolgozók zöme - párttag és pártunkivüli - felelősségteljes politikai munkát végez!

A munkahelyi demokrácia intézményrendszerében különösen fontos a közvetlen formák fejlesztése. Az apparátusi /a végrehajtó bizottság hivatali szervezetébe tartozó valamennyi dolgozó részére tartott / munkaértekezletek jó lehetőséget biztosítanak ahhoz, hogy egy meghatározott időszak munkáját ott értékeljék, és tájékoztassák a dolgozókat az apparátus előtt álló feladatokról. Lényeges, hogy a munkaértekezletek az érdekek ütköztetésének és egyeztetésének színterei legyenek, olyan kérdések kerüljenek megvitatásra, amelyekben döntés még nem született, a dolgozók bizonyos alternatívák között választhassanak. A szűkebb /osztály, csoport/ körben tartott munkaértekezletek különösen alkalmasak arra, hogy azokon a vezetés stílusának, a dolgozók élet- és munkakörülményeinek, a jutalmazás, az üdültetés kérdéseinek megvitatásával foglalkozzanak. Helyes, ha a lehetőségekhez képest az osztályok munkaértekez-

leteink a felsőbb vezetők /a tanács tisztségviselői/ is részt vesznek. A munkahelyi demokrácia ezen fórumai fontos szerepet tölthetnek be a vezetők és vezetettek közvetlen kapcsolatainak fejlesztésében. A vezetettek bizonyos társadalmi ellenőrzés letéteményeseivé is válhatnak a munkahelyi demokrácia további fejlődésével. Közvetlen és állandó kapcsolatuk a vezetőkkel biztosíthatja a torzulások kikerülését.

Az államigazgatás fejlesztésével összefüggésben három fő kérdéstről szeretnék még e gondolat kapcsán írni:

- a hatósági ügyintézés decentralizálása és az államigazgatási munka egységesítése,
- az ügyintézés egyszerűsítése,
- az államigazgatási szervezet korszerűsítése.

Mivel az államigazgatás szervezete a képviselői szervek ellenőrzése alatt áll, működésének demokratizmusát segíti a hatáskörök olyan rendezése, amellyel az ügyintézés közelebb kerül a lakossághoz. Ez a hatáskörök decentralizálásával valósul meg. A decentralizálás jó eredményeket hozott. Ma már a hatósági ügyek 91,4 %-át a községekben és a városokban intézik, 1971. előtt ez az arány csak 40 %-os volt. A lehetőségekhez mérten sikerült elérni, azt a célt, hogy az ügyeket ott intézik, ahol azok adódnak. Az apparátusban a nézetek úgy változtak, hogy míg korábban sürgették a hatáskörök leadását, mostanában félnek a kapott mennyiségtől és különösen a községekben a problémákat felnagyítva "kesergő" hangulat alakult ki. Ez összefügg a munka mennyiségével, de a felelősségtől való bizonyos félelemmel is. A tudati ráhatások mellett alaposabban rendszerezett

továbbképzésre van szükség és a felsőbb szintű államigazgatásban tapasztalható ellenállás leküzdésére az egyszerűsítési törekvéssel szemben.

Az államigazgatás egységesítésében a hatáskörök átkerüléséről van szó a nem tanácsi szervektől a tanácsokhoz. Több eredményes intézkedés történt már ebben, de még korántsem teljes a végrehajtás. Főleg a kommunális vállalatok hatósági jogköre okoz gondot, ezek ellen jogorvoslati lehetőség sincs a tanácsi szerveknél. A szervezeti, a jogi problémák mellett felfogásbeli gondok is okozzák a megoldás elhúzódását. Ilyen például a vállalati önállóság helytelen értelmezése, amelyet a hatósági jellegre is kiterjesztenek. A mostani helyzet a szocialista demokrácia ellen hat, mert kivonja ezeket a döntéseket a népképviselők közvetlen ellenőrzése alól.

Az ügyintézés egyszerűsítésében a fő feladat, hogy megszűnjön a szükségtelen ügyintézés, ennek alapján az állampolgárok minél kevesebb feleslegesen keletkező hivatalos ügye legyen. Idetartozik az is, hogy az apparátus az ügyeket egyszerűbb eljárásokkal intézze el.

Mindkét területen több jelentős intézkedés történt, de a felesleges ügyek kiiktatása és az ügyintézés egyszerűsítése továbbra is vontatottan halad. Az idevonatkozó párt- és kormányhatározatok nem lettek végrehajtva. A fő ok a bürokratikus beidegződés és a lakosság iránti bizalmatlanság az apparátusban. Alapvető változás akkor várható, ha az apparátus az ügyek intézésekor a lakosság iránti bizalomra épít, ebből az alapellátásból a központi szervek kiiktatják a felesleges

ügyeket, feloldják az ügyintézés felesleges kötöttségeit, az apparátus pedig a bizalomból eredő belső meggyőződésére építve intézi az ügyeket. Az államigazgatási szervezet korszerűsítése folyamatos feladat. Ez az intézményhálózat korszerűsítésére is vonatkozik. Az apparátusban járási szinten /előfordul, hogy megyei szinten is/ létbizonytalansági érzés kezd kialakulni a korszerűsítés miatt. Ez egyrészt korai, másrészt káros is a munka végzésére és rontja a minőségi összetételt. Indokolt olyan felvilágosító munka, amely megérteti a szervezet korszerűsítésének lényegét és annak hatását az apparátusra. E tevékenységben komoly feladat hárul az apparátusban dolgozó pártalapszervezetekre, pártcsoportokra.

Az általános elvek gyakorlati érvényesülésének Békés megyei tapasztalatai, az apparátusi pártbizottság tevékenysége

A Politikai Bizottság 1973. júliusi határozatát 1973. november 24-én hajtottuk végre. A megyei Pártbizottság Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya, Párt- és Tömegszervezetek Osztálya irányításával az összevont taggyűlést 200 résztvevője 27 fős pártbizottságot, és 7 fős végrehajtó bizottságot választott. A szervező munkában a megyei tanácsnál a 200 főt számláló alapszervezet 5 alapszervezetre tagolódott. A tagolódás alapelve a tevékenységi területnek felel meg. Jelenleg is a tagozódásnak megfelelően dolgoznak az alapszervezetek. A fenti határozat értelmében a pártbizottsághoz került: - A megyei Tűzoltóparancsnokságon működő alapszervezetek 14 fővel, - a megyei Állategészségügyi Állomás és Intézetnél működő alapszervezet 27 fővel, - A megyei Növényvédő Állomáson működő alapszervezet 27 fővel, a megyei Illeték, Illetményhivatal alapszervezetei 22 és 14 fővel, - a megyei Polgárvédelmi Parancsnokság alapszervezete 13 fővel. Az alapszervezetek száma 12 főtől 53 főig terjed. Jelenleg szervezzük az Állattenyésztési Felügyelőségnél dolgozó pártalapszervezet apparátusi pártbizottsághoz történő csatolását. /lásd: 4. sz. melléklet/

Egy új - hatáskörében és feladatrendszerében részletesen ki nem dolgozott - szervezet működése különösen kezdetben igen sok problémát hordoz.

A szervezési munka befejeztével a tartalmi feladatokat fogalmazta meg a végrehajtó bizottság. A tartalmi feladatokban meghatározó jelleggel bírtak a következő alaphatározatok: - Központi Bizottság 1973. november 28-i határozata, "A párt káderpolitikájáról

a káder és a személyzeti munka helyzetéről, valamint főbb feladatairól" Az 1972. december 20-i határozat, "Az alapszervezeti pártmunka továbbfejlesztésének feladatai"-ról. A Központi Bizottság 1974. március 19-20-i határozata "A közművelődéspolitikai irányelvekről". A Központi Bizottság 1975. november 26-27-i határozata az V. ötéves népgazdasági terv irányelveiről. Ezen túl a nőpolitikai, ifjúságpolitikai, a társadalmi és a tömegszervezetekről szóló párthatározatokat dolgoztuk fel. Alapvető feladatnak határozta meg a végrehajtó bizottság hogy az egész párttagság érezze a megnövekedett hatáskört, de a velünk szemben támasztott igényt is, aminek a színvonalasabb pártmunkában a nagyobb felelősségben kell megnyilvánulnia.

Mindezek megvalósításához a fegyelmezett pártcsoporthoz, alapszervezeti, testületi munkát követeltük meg. A személyes példamutatás a hétköznapi munkában, a politikai munka szervezése az alapszervezetekben, a területeken fokozott felelősséget adott és ad ma is alapszervezeteink minden kommunisztájának.

A járási pártbizottságok hatásköre, feladatai, munkamódszerei kidolgozottak. Kézenfekvőnek tűnt, hogy azokat hasznosítani lehet a tanácsi pártbizottság munkájában. A közeg, amelyben a tanácsi pártbizottság dolgozik, rendkívül sokrétű. Ez többek között megmutatkozik a következőkben: - az apparátus a testületeknek döntésre készít elő anyagokat és köteles végrehajtani ezen határozatait. - Az egész igazgatási apparátus munkájára és tevékenységére a szoros alá- és fölérendeltségi viszony a jellemző. Mindezek, s ezen kívül még néhány nem érintett problémát figyelembevéve számításba kellett venni azt, hogy a pártbizottság

és szerveinek ezt a munkát kell segíteni, adott esetben irányelvekkel, utmutatásokkal, beszámoltatással - szoros összhangban a tisztségviselőkkel - a pártmunka módszereivel koordinálni. A testületek munkájára megállapítható, hogy tevékenysége következtében a pártmunka mozgalmi jellege erősödött. A végrehajtó bizottság első ülésén megosztotta egymás között a reszortokat, felosztotta az alapszervezeteket is kapcsolattartás céljából, a végrehajtó bizottság tagja ma is felelős az adott alapszervezet munkájáért, részt vesz az alapszervezetek vezetőségének munkájában, segíti a taggyűlések előkészítésében, és adott esetben beszámol a testületnek az alapszervezetben kifejtett tevékenységéről. E tevékenység jelentősen segítette az alapszervezeti munkát, az információ-cserét, jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy emelkedett az alapszervezeti munka színvonala.

Pártbizottságunk munkáját segíti az a munkakapcsolat, amely kialakult a megyei pártbizottság Közigazgatási és Adminisztratív Osztályával, Párt- és Tömegszervezetek Osztályával, ez nyilvánul a testületi ülések anyagának egyeztetésében, részvétel a testületi üléseken, munkaterv egyeztetésében.

A járási, városi pártbizottságokkal való kapcsolataink eléggé szűk területen mozognak. Segítségüket akkor igényeljük, amikor az apparátusra vonatkozólag egy-egy anyag elkészítéséhez készítünk felmérést. Pl: A Megyei Tanács Apparátusának területi munkája. - A kispolgárság és megnyilvánulásainak formái, hivatalainkban, az apparátus tagjai között. - Közérdekű bejelentések, javaslatok, intézésének tapasztalati. Ügyfelekkel történő foglalkozás. - Az apparátusban dolgozó kommunisták feladatai a tanács és szervei munkája színvonalának emelésével és a munka

korszerűsítésével kapcsolatban.

Az apparátusi pártbizottság titkára tanácskozási joggal részt vesz a megyei tanács minden szintű testületi ülésén, munkaértekezletén, egy-egy átfogó témához tájékoztatót ad elnöki, osztályvezetői értekezleten, állásfoglalásával a testületi értékelés tolmácsolásával segíti ezen értekezletek munkáját. A megyei tanács választott tisztségviselői a pártbizottsági ülésekre meghívást kapnak, tagjai és aktív résztvevői a testületi üléseknek, Rendszeres és jó a munkakapcsolatunka szakigazgatási szervekkel, az állami személyzeti és kádermunkában. Ennek tudható be, a párthatáskörök egyre teljesebbé váló bár még koránt sem hibamentes érvényesülése.

A szervezeti élet az alapszervezetekben, pártcsoportokban rendezett, féléves munkaterv szerint folyik. A taggyűlések kéthavonta, a pártcsoportok a közbeeső hónapokban üléseznek. A taggyűlések, valamint a pártrendezvények munkaidőn túl kerülnek lebonyolításra. A megjelenés, aktivitás jónak ítéltető, A titkári értekezletek havonta kötött munkatervi téma alapján kerülnek lebonyolításra. Tartalmilag a tájékoztatás, beszámoltatás, tapasztalatcsere, feladatmeghatározás, vitafórum jellemzi. A rendezett szervezeti életet elősegítette a Központi Bizottság 1973. december 10-i határozatában foglaltak feldolgozása, a határozat alapján készült cselekvési programok. E programban foglaltakról az alapszervezetek folyamatosan beszámolnak az irányító testületnek. Ennek tudható be, hogy alapszervezeteink politikailag "gazdái" lettek munkaterületüknek. Megnövekedett a feladat az egyes osztályokra kerülő személyek kiválasztásánál, a beilleszkedésnél, a politikai felelősség vállalásánál, a párt

politikájának megvalósulásában. Az alapszervezetek a pártépítés területén az elmúlt öt évben átgondolt, tervezett munkát végeztek, 61 főt vettünk fel párttagnak, 35 fő a KISZ-ből került a Magyar Szocialista Munkás Pártba.

A Pártbizottság, végrehajtó bizottság testületileg átgondolt és elfogadott témákkal segíti az alapszervezeti munkát. Kötelező jelleggel az alapszervezeteknek az alaphatározatok feldolgozását írtuk elő. Ezen túl olyan napirendeket, amelyek segítették a tanácsi munka korszerűsítését. E napirendek feldolgozása nem befolyásolta az önálló alapszervezeti munkát, a témaválasztást.

Az apparátusi pártbizottság létrehozása minőségi fordulatot hozott a tanácsoknál a politikai munka irányításában. Ez mérhető. - Eddigi tapasztalataink alapján - Az alapszervezeti munka színvonalának javulásában, a párthatározatok elemzésében, feldolgozásában, megvalósulásában, a mozgalmi munka irányításában, A jogpolitikai elvek érvényesülésében, a párthatáskörök érvényesülésében, a bürokratizmus felszámolásában, valamint azaz a ténnyel, hogy az alapszervezeti munkát a pártvezetőségekben, - a testületi irányításon túl - politikailag, szakmailag jól képzett elvtársak végzik, ezeknek a száma meghaladja a 80 főt.

Ideológiai, propaganda, agitációs tevékenységünket jelentősen befolyásolja az a tény, hogy az apparátus tulnyomó többsége politikailag, szakmailag képzett. A párttagság jelentős része rendelkezik a szükséges politikai és szakmai műveltséggel. Ehhez kellett és kell a jövő évben is igazítani az agitációs és propaganda tevékenységet és szervezni a tevékenységi terü-

leteken a különböző szintű politikai oktatást./lásd: 4.sz.mell./

Az irányító testület megalakulása óta e tevékenység szervezésénél az alábbi alapelvek megvalósítására törekszünk:

Ezen a szinten jelentős szereppel bír az önképzés. A megyei tanács dolgozói felelős politikai munkát végző elvtársaknak minden különösebb szervezés nélkül meglévő tudásukat önképzés útján lehet és kell karbantartani. E tevékenység megkönnyítése érdekében alakítottuk meg a megyei tanács szakkönyvtárát.

A megyei tanács különböző intézményeinek a szakemberei a továbbképzésnél jelentős agitációs és propaganda tevékenységet fejthetnek ki. Pl. munkaügyesek, növényvédők, állattenyésztők, pénzügyesek, polgárvédelem, rendszeres tanfolyamain. E lehetőséget ki kell tudni használni, erre az elvtársaknak fel kell készülni.

A jól képzett elvtársaink politikai, szakmai műveltségéből /profitálni/ kell tudni. Ezért a vezetői hármaskör követelményen túl mi megköveteljük ezen elvtársainktól, hogy a megye különböző társadalmi szervezetében a tudatformáló munkából vegyék ki részüket.

Elkészítettük a tömegpolitikai oktatás 1975-80-ig szóló tervét. A megvalósulás a tervezett ütemtől 1977-ben elmaradt. 1978. és a többi években az ütemtervnek megfelelt. Ez számokkal illusztrálva a következőket jelenti. Minden évben a megszervezett M-L. esti középiskolában a 15 főt biztosítani tudtuk.

A tömegpropaganda tanfolyamokon az évenkénti 60 főt biztosítani tudtuk. A tömegszervezetek tanfolyamain az évente 100-110 főt biztosították. Jelentős a M-L. esti egyetemen, szakosítón tanuló /54/ fő évenként /8-10/ fő végzők száma.

A felsoroltakon kívül évenként /2-3/ politikai vitakört szervezünk 12-20 fővel.

Gondjaink adódnak a nem megfelelő látogatottságból, a tanulmányi fegylemből, a párttagok kevés számából a tanfolyamokon.

Előadókink felkészültek, több éves, évtizedes rutinnal rendelkeznek. Az általunk rendezett tömegpolitikai oktatásban aktívan évről-évre működő előadók száma 15 fő. Az egyéb területen működő politikai oktatást végzők száma 48 fő!

E témához kapcsolódó⁴nak vélem a tömegszervezetek és mozgalmak pártirányításának néhány kérdését.

A megyei tanácsnál működő SZB-vel a kapcsolatunk, együttműködésünk a Politikai Bizottság 1974. június 17-i határozata alapján történik. A szervezettség 100 %-os, ez azt jelenti, hogy 500 főt számlált a szakszervezeti bizottságunk. Gondot okoz, hogy a Közalkalmazottak Szakszervezetén kívül kapcsolódnak még dolgozóink a MEDOSZ-hoz, Pedagógus Szakszervezethez, Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetéhez is. A tagság tagolódik, a kapcsolattartás nem hatékony. Összességében a szakszervezeti szervek tevékenysége, a Munkabizottságok, a pártszervezetek együttműködése jónak ítélnélhető.

Az Apparátusi Pártbizottságunk tevékenységi területén 12 KISZ alapszervezet 312 fővel dolgozik. 1976-ban alakult a KISZ Bizottságunk. Javult a szervezeti élet, erősödött az egészséges "mág", mintegy 100-120 fő, akik dolgoznak, szervezett, tudatos szervezeti életet élnek. A pártépítésünk legfőbb bázisát és tartalékát képezi.

A Politikai Bizottság 1973. júliusi határozata a megyei tanács pártbizottságokat fegyelmi és tagfelvételi joggal ruházta

fel. Pártbizottságunk mellett is Fegyelmi és Pártépítési Munkabizottság működik. A Fegyelmi Bizottság operatív tevékenységére 10 esetben került sor. A fegyelmi büntetések a következők voltak: 4 fő megróvásban, 2 fő szigorú megróvásban, 2 fő törlésben, 2 fő a pártból való kizárásban, részültek. Az összkép a párttagság fegyelmi, morális helyzetéről kedvező, nevelő munkánk a fegyelemsértések megelőzésére irányul.

Összegezve tapasztalatainkat és a további tennivalóinkat; a következőkben foglaljuk össze:

A pártbizottság létrehozása indokolt és szükségszerű volt. Működése óta javult az alapszervezeti munka színvonala, a párttagok és a pártonkívüliek informálása, fontos központi és megyei párthatározatok gyorsan eljutnak azokhoz, akikre jelentős feladat hárul a végrehajtásban. Összeségében javult az apparátus pártirányítása és pártellenőrzése.

- A fentiekkel összefüggésben javult a megyei tanács apparátusának testületeket kiszolgáló munkája, azok határozatainak végrehajtása, általában a tanácsi munka.
- Egyre jobban érvényesülnek a párthatározatok, ez hatással van a személyzeti és kádermunkára.
- Tendenciájában javult az apparátus képzésével, továbbképzésével /politikai és szakmai/ kapcsolatos feladatok ellátása.
- Egységesebb a tömegszervezetek és mozgalmak pártirányítása és pártellenőrzése, a szervek munkája is fokozatosan javuló.
- Közvetlenebbé vált a megyei Pártbizottság és osztályai irányító-ellenőrző munkája a megyei tanács apparátusa irányításában.

Az apparátusnak az állampolgárokkal történő foglalkozás során ki kell tudni használni az agitációs lehetőségeket, az állampol-

gárok ne megsértve távozzanak, hanem a valós érvekkel alátámasztott "nem" oldja fel az állampolgárban a feszültséget.

Az apparátusban dolgozók a szakember képzésben, továbbképzésben használják ki azokat a lehetőségeket, amelyek a tudatformálást segíti, a gazdaságpolitikai agitációt segítik.

A Közigazgatási és Adminisztratív Osztály, a Párt- és Tömegszervezetek Osztályával együtt, tapasztalatainkat összegezve segíteni kell az alsóbbszintű tanácsoknál működő pártalapszervezetek munkáját. Lehetőséget kell adni a találkozásra egymás munkájának segítésére.

Ilyen lehetőség az Apparátusi Pártbizottság mellett működő "Társadalmi pártapparátus" tevékenysége. Negyedévenként végigjárják a megye járási-városi pártbizottságait, különböző szintű tanácsait. A vezetőkkel és az ügyintézőkkel egyaránt elbeszélgetnek. A tett intézkedéseink politikai hatását, következményeit vizsgálják. A tapasztalatokról összesítő készül. Időben az illetékes vezető, osztály asztalára kerül. A korrigálás lehetősége, az ügy felgyorsításának lehetősége, a megoldás lehetősége javítható. Különösen nagy jelentőséggel bír, hogy a párt és a tanácsai apparátus együttműködését vizsgálja, segíti ez a kollektíva. E tevékenységünknel a hatáskörök tiszteletbentartására nagyon ügyelünk.

A másik fontos tényezőként említem meg azt a tényt, hogy a párt és tanácsai szervek eredményesen dolgoztak a párt jogpolitikai elveinek megvalósításáért.

Ennek következtében a párt jogpolitikai elvei cselekvést meghatározóvá válnak a jogalkalmazó szervek munkájában, így a szocialista államigazgatásban is.

A téma szerteágazó és bonyolult. A maga nemében mégis páratlanul szép. A párt és tanácsi szervek együttes, fejlődő és jobb munkája, tevékenysége azért az emberért történik, aki a fejlett szocialista társadalmat építi hazánkban, a dolgozó, alkotó emberért.

Irodalomjegyzék

I.

Marx & Engels: A német ideológia /Marx és Engels Művei.

III. köt./

Marx - Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. 1848. /Marx

és Engels Művei. IV. köt/

Marx: A tőke. I., II., III. köt.

Marx: A tőke. I. köt. 1867. /Előszó az első kiadáshoz/

Marx: A tőke. I. köt. 1867. /Utószó a második kiadáshoz/

Marx: Bevezetés "A politikai gazdaságtan bírálatához".

1857. /Marx és Engels Művei. XIII. köt./

Marx: Ahegeli jogfilozófia kritikájához. /Marx és Engels

Művei. I. köt./

Marx: A filozófia nyomorúsága. 1847. /Marx és Engels

Művei IV. köt./

Marx: Értéktöbblet-elméletek. I. rész. 1862-1863.

Marx: Bőrmunka és tőke. 1847. /Marx és Engels Művei.

VI. köt./

Marx: Gazdaságfilozófiai kéziratok 1844-ből.

Marx:-P.V. Annenkovhoz. 1846, XII, 28. /Marx és Engels: Válogatott

művek II. köt./

Marx - J. Weydemeyernek 1852. márc. 5. /Marx és Engels: Váloga-

tott művek. II. köt./

Marx - L. Kugelmannhoz. 1871. IV. 17. /Marx és Engels: Válogatott

művek II. köt.

Marx: /Tézisek Feuerbachról/. 1845. /Marx és Engels Művei.

III. köt./

- Engels: A természet dialektikája. 1873-1886. /Marx és Engels Művei. 20., köt./
- Engels: Beszéd Karl Marx sirjánál. 1883. /Marx és Engels: válogatott művek. II. köt./
- Engels: Anti-Dühring. 1876-1878. /Marx és Engels Művei. 20. köt./
- Engels: A család a magántulajdon és az állam eredete. 1884. /Marx és Engels: Válogatott művek. II. kötet/
- Engels: Ludwig Feuerbach és a klasszikus német filozófia felbomlása. 1886. /Marx és Engels: Válogatott művek. II. köt./
- Engels:-K.Schmidthez. 1890. VIII.5. /Marx és Engels: Válogatott művek. II. köt./
- Engels - J.Blochoz. 1890. IX. 21-22. /Marx és Engels: Válogatott művek. II. köt./
- Engels: Karl Marx: "A politikai gazdaságtan bírálatához". 1859. /Marx és Engels Művei 13. köt. /
- Engels - H.Starkenburghoz. 1894. I. 25. /Marx és Engels: Válogatott művek. II. köt./
- Engels - F.Mehringhez. 1893. VII.14. /Marx és Engels: Válogatott művek. II. köt./
- Lenin: Materializmus és empiriokriticizmus. 1908-1909. /Lenin Összes Művei. 18. köt./
- Lenin: Filozófiai füzetek. Hegel "A logika tudománya" c. művének konspektusa. 1914. /Lenin Művei. 38.köt./
- Lenin: Mi a teendő? 1901-1902. /Lenin Összes Művei. 6. köt./
- Lenin: Kik azok a "népbarátok" és hogyan hadakoznak a szociáldemokraták ellen? 1894. /Lenin Összes Művei.1.köt./

- Lenin: A marxizmus három forrása és három alkotórésze.
1913. /Lenin Művei. 19. köt./
- Lenin: Marx Károly. 1914. /Lenin Művei 21. köt./
- Lenin: A narodnyikság gazdasági tartalma és bírálata
Sztruve ur könyvében. 1894-1895. /Lenin Összes Művei
1. köt./
- Lenin: Melyik örökségről mondunk le? 1897. /Lenin Összes
Művei. 2. köt./
- Lenin: Statisztika és szociológia. 1917. /Lenin Művei.
23. köt./
- Lenin: A II. Internacionálé csődje. 1915. /Lenin Művei.
21. köt./
- Lenin: Idegen lobogó alatt. 1915. /Lenin Művei. 21.köt./
- Lenin: Friedrich Engels. 1895. /Lenin Összes Művei. 2.köt./
- Lenin: A marxizmus történelmi fejlődésének néhány sajátos-
ságáról 1910. /Lenin Művei. 17. köt./

II.

- J.D.Bernal: Tudomány és történelem /Gondolat Kiadó, 1969.
- J.Davidov: Munka és szabadság /Kossuth Könyvkiadó, 1965.
- Földesi Tamás: Az akaratszabadság problémája /Gondolat Kiadó 1960./
- Földesi Tamás: A megismerhetőség modern problémái /Kossuth
Könyvkiadó, 1971.
- Roger Garaudy: A gondolat forradalma /Kossuth Könyvkiadó, 1965.
- Gedő András: A modern revizionizmus filozófiai bírálatahoz
/Kossuth Könyvkiadó, 1961./
- Kiss Artur: A szocialista állam és kritikusai /Kossuth Könyv-
kiadó, 1966./

- Molnár Erik: Dialektikus materializmus és társadalomtudomány
/Kossuth Könyvkiadó, 1962./
- Rudas László: Materialista világnézet /Szikra Kiadó, Bp. 1949./
- Sztálin: A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjet-
unióban /Szikra Kiadó, Bp. 1952./
- Szabó András György: A törvény és az ember /Kossuth Könyvkiadó,
1964./
- Szabó Kálmán: A szocialista termelés alapvonásai /Kossuth
Könyvkiadó, 1964./
- Tőkei Ferenc: A társadalmi formák elméletéhez /Kossuth Könyvkiadó
1971./
- Tőkei Ferenc: Antikvitás és feudalizmus /Kossuth Könyvkiadó, 1969./

III.

- Aczél György: Kulturális és ideológiai életünk néhány időszakos
kérdése /Kossuth Könyvkiadó, 1968./
- Aczél György: Kulturális politikánk néhány kérdése /Kossuth
Könyvkiadó, 1970./
- Aczél György: Szocialista demokrácia és a mai magyar kultúra
/Társadalmi Szemle, 1969. 10. sz./
- Aczél György: Előadói beszéd és zárszó a KB. 1969. június 26-i
ülésén /Kossuth Könyvkiadó, 1969.
- Aczél György: Társadalomtudomány és tudománypolitika /Valóság,
1969. 11. sz./
- Ágh Attila: Jövők és jelenünk /Valóság, 1964. 11. sz./
- Ágh Attila: Marx történetfelfogása a "Német-Francia Évkönyvek"
időszakában /Magyar Filozófiai Szemle, 1970. 5. sz./
- Ágh Attila: Törvényfetisizmus és társadalmi gyakorlat /Társadalmi
Szemle, 1965. 3. sz./

E.Albrecht: Az objektív törvények és a tucatos tevékenység
dialektikájához /Szemelvények a történelmi ma-
terializmus köréből. II./

Almási Miklós: Elidegenedés és szocializmus /Valóság, 1964.2.sz./

Louis Althusser: Marxizmus és humanizmus /Valóság, 1965.11.sz./

Raymond Aron: Tizennyolc tanulmány az ipari társadalomról
/Modern polgári szociológia. ELTE Szöveggyűjtemény
Tankönyvkiadó, 1965./

A.Sz.Arszenyev: Történelmiség és logika a marxista elméletben
/Társadalmi Filozófiai Szöveggyűjtemény, 1971.
4-5. sz./

Balogh József: Az emberi tevékenység helye a materialista tár-
sadalomfelfogásban /Tájékoztató, 1967.2.sz/

Balogh József: A társadalmi tevékenység objektív törvényeiről
/Társadalmi Szemle, 1965. 2. sz./

Balogh József: A társadalmi törvény marxista fogalmának forrá-
sai /Magyar Filozófiai Szemle, 1963. 3. sz./

Balogh József: A társadalmi determinizmusról /Szemelvények
a történelmi materializmus köréből II./

G.Sz.Batyiscsev: Az ember társadalmi-történeti tevékenysége
/Társadalmi Filozófiai Szöveggyűjtemény, 1971.4-5.sz./

Bognár József: Az emberi élet minőségi elemei /Valóság, 1972.9.sz/

O.G.Drobnyickij: Az ember társadalmi léte szférájának természete
és határai /Társadalomfilozófiai Szöveggyűjtemény
1971. 4-5. sz./

Farkas Endre: A szociális szabadság formai és tartalmi oldalá-
ról /Magyar Filozófiai Szemle, 1967. 4. sz./

- Farkas Endre: Az embereszmény helyéről és szerepéről /Tájékoztató , 1968. 1. sz./
- Farkas Endre: A társadalmi szabadság és a szabadakarat /Világosság, 1962. 11. sz./
- Földes Károly: A gazdasági törvény objektív jellegéről /Társadalmi Szemle, 1965. 3. sz./
- Fukász György: Munka és alkotás /A filozófiai időszerű kérdései. 1971. 6. sz./
- Garai Károlyné: Az objektív és szubjektív tényezők viszonya a társadalom életében /Társadalmi Szemle, 1965. 5. sz./
- Garai László: A visszatükrözés lenini felfogása és a pszichológia válsága /Tájékoztató, 1970. 5. sz./
- Garai László: A marxista pszichológia antropológiai előfeltételei /Magyar Filozófiai Szemle, 1967. 5. sz./
- Garai László - Murányi Mihály: Személyiség és társadalom /Világosság, 1972. 6. sz./
- Gondi József: A filozófia alapkérdéséről /A filozófia időszerű kérdései, 1972. 10. sz./
- Józsa Péter: A modern társadalomkutatás néhány elméleti és módszertani problémája /Magyar Filozófiai Szemle, 1966. 5. sz./
- Kalocsai Dezső: Az egyén polgári társadalombeli fejlődéstendenciáiról /Magyar Filozófiai Szemle, 1972. 1. sz./
- Kádár János: "Válogatott beszédek és cikkek." Kossuth 1974.
"Beszámoló az Országgyűlésnek a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány féléves tevékenységéről.
"A Központi Bizottság beszámolója az MSZMP országos értekezletének a politikai helyzetről és a

párt feladatairól."

"Meg vannak a nyugodt munka feltételei."

"Képviselői beszámoló a "Láng" Gépgyárban

"Beszéd az Országgyűlés ünnepi ülésén hazánk felszabadulásának 25. évfordulóján"

"Felszólalás az országgyűlés 1972. áprilisi ülészakán."

"Zárszó a KB ülésén 1972. november"

Kiss Artur: A szocialista építés nemzeti és általános érvényű vonásairól /Magyar Filozófiai Szemle, 1966. 2. sz./

Kis-Tóth Sándor: Pozitivizmus vagy objektivizmus? /Magy Filozófiai Szemle, 1970. 3-4. sz./

Oskar Lange: A gazdasági törvények /Politikai Gazdaságtan. Bp. 1965. /Szemelvények a történelmi materializmus köréből. II./

Lukács György: Az "elidegenedés" mint a "szellem fenomenológiájának" középponti filozófiai fogalma /"A fiatal Hegel"; IV. fejezet. 5. pont/ Magyar Filozófiai Szemle, 1965. 4. sz.

Lukács György: A társadalmi lét ontológiája /A probléma jelenlegi állása. Bevezetés. /Valóság, 1972. 8. sz./

Lukács György: A társadalmi lét ontológiája /A munka I. /Valóság, 1971. 11. sz./

Lukács György: A társadalmi lét ontológiája /A munka II. /A szubjektum-objektum-viszony a munkában és ennek következményei. /Magyar Filozófiai Szemle, 1972. 2. sz./

Lukács György: Az igaz és ahamis, Hegel ontológiájában I. II. /Magyar Filozófiai Szemle, 1971. 1-2; 3-4. sz./

Magyaródi Sándor: A determinizmus elméleti kérdéseihez

/Tájékoztató, 1973. 2. sz./

Rózsahegyi Tiborné: A céltudatos tevékenység filozófiai tar-

talma /Magyar Filozófiai Szemle, 1967. 5. sz./

Rozsnyai Ervin: Létezni vagy gondolkodni? /Magyar Filozófiai

Szemle, 1967. 5. sz./

A.Schaff: A történelem törvényeinek objektív jellege

/Moszkva, 1959./ /Szemelvények a történelmi mate-
rializmus köréből. II./

Somogyi Zoltán: A materialista történetfelfogás és humanizmus

/Világosság, 1963. 2-3-4. sz./

Sós Vilmos: Módszertani megjegyzések a determinizmus elméle-

tének kidolgozásához /Magyar Filozófiai Szemle,
1966. 2. sz./

V.Stoff: A tudományos megismerés empirikus és teoretikus

szintjeiről /Magyar Filozófiai Szemle, 1972. 5-6.sz./

Szabó András György: Marx történetfelfogásához /Világosság,

1970. 8-9. sz./

Szabó András György: Történelem és determinizmus /Világosság,

1967. 10.sz./

Szabó András György: Hogyan torzította el a dogmatizmus a tár-

sadalmi törvének marxista felfogását? /Társadalmi
Szemle, 1964. 12. sz./

Szigeti József: Marxista politika és kommunista humanizmus

/Világosság, 1966. 6. sz./

Szigetvári Sándor: Az általános megismerési folyamat /Magyar

Filozófiai Szemle, 1964. 3. sz./

- A.J.Toynbee: Mit jelent történelmien gondolkodni? /Polgári történetfilozófia. ELTE Szöveggyűjtemény Tankönyvkiadó, 1964./
- Tordai Zádor: Az elidegenedésre vonatkozó marxi nézetek aktualitása /Magyar Filozófiai Szemle, 1967. 4. sz./
- Tordai Zádor: Állam, szocializmus és demokratizálás /Magyar Filozófiai Szemle, 1970. 2. sz./
- Tőkei Ferenc: Engels a filozófia jövőjéről /Magyar Filozófiai Szemle, 1970. 6. sz./
- N.N.Trubnyikov: A "cél", "eszköz", "eredmény" kategóriáról /Társadalomfilozófiai Szöveggyűjtemény, 1971. 4-5 sz./
- Vajda Mihály: Objektív természetkép és társadalmi praxis /Magyar Filozófiai Szemle, 1967. 2. sz./
- Vajda Mihály: A tudomány mint teoretikus beállítottság /Magyar Filozófiai Szemle, 1966. 2. sz./
- Wirth Ádám: Az antropológiai vitához /Valóság, 1967. 1.sz./
- Wirth Ádám: A történelmi materializmus és a társadalmi struktúra vizsgálatának metodológiai problémái /Magyar Filozófiai Szemle, 1971. 1-2. sz./
- Robert B.Zajonc: Kísérleti szociálpszichológia /Szociológiai Füzetek, 1971. 3. sz./
- A Magyar Szocialista Munkáspárt X-XI. Kongresszusa /Kossuth Könyvkiadó, 1970-1975./
- Közlemény az MSZMP KB-nak 1972. november 14-15-i üléséről /Kossuth Könyvkiadó, 1972./
- Az MSZMP KB-nak Tudománypolitikai irányelvei /Kossuth Könyvkiadó 1969./

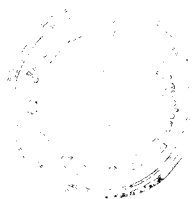
A tisztségviselők és vezetők politikai iskolai
végzettsége

—

S z e r v megnevezése	Tisztségviselő lők és vezetők együtt		A tisztségviselők és vezetők közül:			Összesen	
			Politikai Fő. 1 éves pártis- isk.vagy ML-szakosit.	kolát,vagy ML-E egyetemet	5 hónapos pártiskolát ML középisk.		
	sZám- szerint	%-ban	sZáma	sZáma	sZáma	sZáma	%-a
Megye	33	100,0	18	5	2	25	75,7
Városok	60	100,0	14	12	10	36	60,0
Járási hivatalok	43	100,0	9	23	4	36	83,7
Nagyközségek	45	100,0	11	16	11	38	84,4
Községek	82	100,0	-	23	31	54	65,8

Ügyintézők politikai iskolai végzettsége

S z e r v megnevezése	Ügyintézők együtt		A z ü g y i n t é z ő k k ö z ü l			Összesen	
			Politikai Fő- isk, vagy ML szakosítót végzett	1 éves párt- iskolát vagy ML-E egyete- met végzett	5 hónapos párt- iskolát vagy ML középiskolát végzett		
	s szám- szerint	%-ban	száma	száma	száma	száma	%-a
Megye	176	100,0	12	21	28	61	34,6
Városi tanácsok	293	100,0	9	21	138	168	57,3
Járási hivatalok	128	100,0	-	18	57	75	58,5
Nagyközségek	336	100,0	1	9	201	211	62,7
Községek	193	100,0	-	-	71	71	36,7

Munkakörük betöltéséhez elfogadott iskolai végzettséggel rendelkező és nem rendelkező vezetők és ügyintézők százalékos megoszlása

S z e r v megnevezése	Vezetők		Ügyintézők		Együtt	
	közül munkaköre betöltéséhez elfogadott végzettséggel		közül munkaköre betöltéséhez elfogadott végzettséggel		vezetők és ügyintézők közül munkaköre betöltéséhez elfogadott végzettséggel	
	rendelkezik	nem rendelkezik	rendelkezik	nem rendelkezik	rendelkezik	nem rendelkezik
Megyei apparátus	85,7	14,3	87,5	12,5	87,3	12,7
Országos átlag	84,5	15,5	78,3	22,7	79,3	20,7
Városi apparátus	77,3	22,7	74,4	25,6	75,1	24,9
Országos átlag	78,3	21,7	72,1	27,9	73,3	26,7
Járási apparátus	58,1	41,9	75,0	25,0	70,8	29,2
Országos átlag	69,3	30,7	74,8	25,2	73,7	26,3
Községi apparátus X	72,8	27,2	77,1	22,9	76,1	23,9
Országos átlag	76,6	23,4	78,3	21,7	78,0	22,0

X = községi vezetők sorában csak a vb titkárok szerepelnek.

4. sz. melléklet

Alapszervezetek száma: 11

Létszám: 13-55 fő

nő	ffi	Összetétel		Politikai végzettség				Szakmai végzets.		
		30 éven aluli	SzKP.ML.e.Szako-	Pol.	egy. sitó	főiskola	8.ált.Közép.Főisk.	egy.		
nő	ffi	nő	ffi							

Pártbizottság tagjai: 29 fő

8	20	-	-	1	7	6	4	4	13	11
---	----	---	---	---	---	---	---	---	----	----

Végrehajtó bizottság tagjai: 9 fő

2	7	-	-	1	3	1	2	1	4	4
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Alapszervezeti párttitkárok: 11 fő

2	9	-	1	-	3	4	-	-	7	4
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Párttagság összlétszáma: 315 fő

89	226	11	8	1	63	40	10	43	120	152
----	-----	----	---	---	----	----	----	----	-----	-----

1974. január 1-től felvett párttagok: 61 fő

34	27	10	6	-	5	2	-	3	29	29
----	----	----	---	---	---	---	---	---	----	----